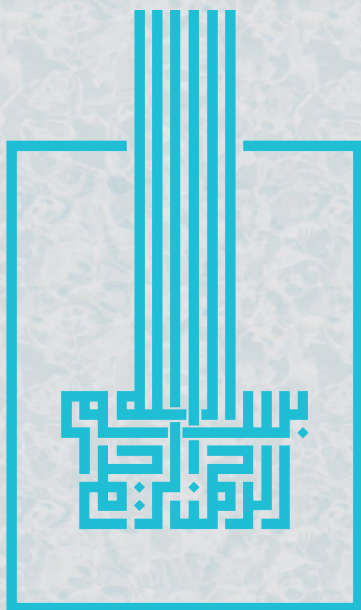

جریدہ

مجلہ الکترونیکی مجموعہ فرهنگی
تاریخی نیاوران | شماره پنجم - سال ۱۴۰۴

|بخشی از تزئینات نقاشی روی چوب متعلق به بدنه‌ی کمد تزئینی/ دوره پهلوی دوم|
|حوضخانه کاخ موزه صاحبقرانیه|

جهان نما

مجله الکترونیکی
مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران

«جهان نما» مجله الکترونیکی مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران است که با هدف بازتاب فعالیت ها، پژوهش ها و دستاوردهای فرهنگی مجموعه منتشر می شود.

این نشریه به عنوان یکی از محصولات واحد پژوهش و تحقیقات این مجموعه تهیه و تولید گردیده و سعی دارد محتوایی معتبر، خواندنی و روزآمد برای علاقه مندان به میراث فرهنگی، تاریخی و هنر ارائه دهد.

فهرست:

❖ یادداشت های ترویجی

- ❖ شناسایی و مدیریت خطرات بیولوژیکی اسناد کاغذی تاریخی
- ❖ برای کاربران با رویکرد بهداشت، ایمنی و محیط زیست (ESH)؛ به قلم دکتر شهرود امیر انتخابی و ...
- ❖ راهنمای موزه در عصر فناوری: تحولات نقش های انسانی و گونه شناسی راهنمایان
- ❖ فناوری محور؛ به قلم دکتر مجید مختاری

❖ بولتن خبری مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران

- ❖ تورگردشگری خودروهای تاریخی از مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران
- ❖ آغاز شد.
- ❖ نمایشگاه «صدای کودکی» در موزه کوشک احمدشاهی/ نوای کودکی با گرامافون های تاریخی نیاوران
- ❖ ویژه برنامه کودکان با محوریت هنر ایرانی در مجموعه نیاوران برگزار شد.
- ❖ رویداد فرهنگی «بده بستان» در مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران
- ❖ نمایشگاه «یک رویای جاودانه»؛ مروری برداستان های والت دیزنی در موزه کتابخانه اختصاصی نیاوران
- ❖ رویداد «سفر به گذشته» در مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران
- ❖ مراسم گرامیداشت روز ملی جمهوری ارمنستان درمجموعه نیاوران
- ❖ آیین رونمایی از آلبوم «دوازده» با محوریت اشعار مولانا در مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران

❖ هر موزه یک اثر از مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران

- ❖ کتاب نفیس چاپی، شرحی بر دیوان حافظ؛ کتابخانه اختصاصی نیاوران
- ❖ نقش برجسته ستونی آرنولدو پومودورو؛ کاخ موزه اختصاصی نیاوران
- ❖ گرامافون زنیث، یادگار عصر طلایی صدا؛ موزه کوشک احمد شاهی

❖ یادداشت های تخصصی

- ❖ مدرسه اختصاصی نیاوران(۱): بررسی اسناد جدید و بازخوانی تاریخچه آموزشی
- ❖ کاخ های سلطنتی؛ به قلم زرین مجیدی و معصومه بهرامیان

اعضای هیئت تحریریه

سر دبیر و مدیر مسئول: دکتر شهرود امیرانتخابی
ویراستار علمی و هنری: دکتر مجید مختاری
طراحی گرافیک و صفحه آرایی: فاطمه عسگری
تدوین: عباس هدایتی

با سپاس از همکاری: فائزه فدایی - زهرا حداد - معصومه بهرامیان -
لیلا رستم زاده - احمد آجرلو - کریم صباغی

چکیده

اسناد کاغذی تاریخی، به عنوان بخشی جدایی ناپذیر از میراث فرهنگی جهانی، در معرض تخریب ناشی از عوامل بیولوژیکی به ویژه قارچ‌های رشته‌ای و کپک‌ها قرار دارند. این میکروارگانیسم‌ها نه تنها با تولید آنزیم‌های سلولزولیتیک و اسیدهای آلی، ساختار فیزیکی و شیمیایی کاغذ را تخریب می‌کنند، بلکه بر اساس آخرین نسخه به‌روزشده دستورالعمل EC/54/2000 اتحادیه اروپا (نسخه ادغام‌شده، ۲۰۲۳) در گروه‌های خطر یک تا دو طبقه‌بندی شده‌اند و سلامت کارکنان موزه‌ها، کتابخانه‌ها، آرشیوها و متخصصان مرمت را به شدت تحت تأثیر قرار می‌دهند. مواجهه طولانی مدت با اسپورهای قارچی می‌تواند منجر به بروز علائم تنفسی مانند آسم شغلی و آلونولیت آلرژیک، عفونت‌های فرصت طلب به ویژه در افراد ایمنوساپرسد، درماتیت‌های تماسی و حتی مسمومیت‌های ناشی از مایکوتوکسین‌ها مانند اوکراتوکسین A و استریگماتوسیستین گردد. این مقاله مروری با رویکردی یکپارچه مبتنی بر اصول بهداشت، ایمنی و محیط زیست، به طور همزمان به دو هدف مرتبط اما متمایز می‌پردازد

۱- حفظ یکپارچگی فیزیکی و تاریخی اسناد از طریق کنترل بیولوژیکی و محیطی،

۲- تأمین سلامت و ایمنی انسانی در محیط‌های کاری مرتبط با میراث فرهنگی بر اساس چارچوب مدیریت ریسک HSE و استانداردهای بین‌المللی از جمله ISO 11799:2015: برای نگهداری اسناد

● یادداشت های ترویجی

شناسایی و مدیریت
خطرات بیولوژیکی
اسناد کاغذی تاریخی
برای کاربران با
رویکرد بهداشت، ایمنی
و محیط زیست (ESH)

به قلم:

دکتر شهرداد امیر انتخابی
دکتر مجید مختاری
احمد آجرلو
پروانه اسکاش
معصومه بهرامیان
لیلا رستم زاده
فاطمه عسگری

و EN 16893:2018: برای ساختمان‌های میراث فرهنگی، راهبردهای چندلایه‌ای پیشنهاد می‌شود.

کلمات کلیدی: حفاظت اسناد تاریخی، خطرات بیولوژیکی، بهداشت و ایمنی شغلی (OSH)، مدیریت ریسک (HSE) و تجهیزات حفاظت فردی (PPE).

مقدمه

اسناد کاغذی تاریخی به عنوان گواهی‌های ملموس تمدن‌های گذشته، نقشی کلیدی در حفظ حافظه جمعی بشریت ایفا می‌کنند. این اسناد نه تنها ارزش فرهنگی و تاریخی دارند، بلکه به عنوان منابعی حیاتی برای پژوهش‌های آکادمیک، حقوقی و اجتماعی مورد استفاده قرار می‌گیرند. با این حال، این میراث نوشتاری در معرض تهدیدات متعددی قرار دارد که یکی از مهم‌ترین آن‌ها، آلودگی بیولوژیکی ناشی از رشد قارچ‌های رشته‌ای و کپک‌هاست. این میکروارگانیسم‌ها با تولید آنزیم‌های سلولزولیتیک و اسیدهای آلی، ساختار فیزیکی و شیمیایی کاغذ را تخریب کرده و منجر به از بین رفتن دائمی اطلاعات تاریخی می‌شوند.

در کنار آسیب‌های مادی، حضور این عوامل بیولوژیکی پیامدهای جدی برای سلامت انسانی دارد. بر اساس آخرین نسخه به‌روز شده دستورالعمل EC/54/2000 اتحادیه اروپا (نسخه ادغام‌شده، ۲۰۲۳)، بسیاری از گونه‌های قارچی در گروه‌های خطر یک و دو طبقه‌بندی شده‌اند. این طبقه‌بندی نشان‌دهنده پتانسیل آن‌ها

در ایجاد بیماری‌های شغلی، عفونت‌های فرصت‌طلب و حتی مسمومیت‌های ناشی از میکوتوکسین‌هاست. کاربران این اسناد شامل کارکنان موزه‌ها، کتابخانه‌ها، آرشیوها و متخصصان مرمت، در معرض خطرات جدی سلامتی قرار دارند، به‌ویژه در شرایطی که استانداردهای بهداشتی و ایمنی به‌درستی رعایت نشوند.

در این زمینه، رویکرد بهداشت، ایمنی و محیط زیست (Health, Safety, and Environment - HSE) به‌عنوان چارچوبی یکپارچه برای مدیریت ریسک‌های دوگانه (تخریب میراث و خطرات سلامتی) مطرح می‌شود. این مقاله مروری با هدف تحلیل یکپارچه خطرات بیولوژیکی اسناد کاغذی تاریخی و ارائه راهبردهای چندلایه‌ای برای مدیریت آن‌ها، با تکیه بر استانداردهای بین‌المللی ISO 1799:2015 (برای نگهداری اسناد) و EN 16893:2018 (برای ساختمان‌های میراث فرهنگی)، تدوین شده است.

پیشینه پژوهش

تحقیقات گسترده‌ای در زمینه تخریب بیولوژیکی اسناد کاغذی و پیامدهای سلامتی آن انجام شده است. Michaelson و همکاران (۲۰۱۰) در مطالعه‌ای بر روی اسناد قدیمی در اروپا، گونه‌هایی مانند *Aspergillus niger*، *Penicillium chrysogenum* و *Cladosporium cladosporioides* را به‌عنوان عوامل اصلی تخریب کاغذ شناسایی کردند. این قارچ‌ها با تولید آنزیم‌های سلولاز و همی‌سلولاز، پلیمرهای ساختاری کاغذ را تجزیه کرده و منجر به کاهش استحکام مکانیکی و تغییر رنگ آن می‌شوند.

از سوی دیگر، مطالعات اپیدمیولوژیک نشان داده‌اند که کارکنان محیط‌های میراث فرهنگی در معرض خطرات جدی سلامتی قرار دارند. همکاران (۱۹۹۱) گزارش دادند که مواجهه طولانی مدت با اسپورهای قارچی می‌تواند منجر به آسم شغلی، آلرژی و سایر بیماری‌های هیپرسنسیتیویتی شود. همچنین، برخی گونه‌های قارچی قادر به تولید مایکوتوکسین‌های سمی مانند اوکراتوکسین A و استریگماتوسیستین هستند که اثرات سرطان‌زایی و ایمنوساپرسیو دارند (Bennett & Klich, 2003). در سال‌های اخیر، توجه به رویکردهای پیشگیرانه و مدیریت ریسک در حفاظت از میراث فرهنگی افزایش یافته است. استانداردهای بین‌المللی مانند ISO 1799:2015 و EN 16893:2018 چارچوب‌هایی جامع برای کنترل عوامل خطر ارائه می‌دهند. این استانداردها بر اهمیت کنترل پارامترهای محیطی مانند رطوبت نسبی، دما و تهویه متمرکز شده‌اند و همزمان بر لزوم حفاظت از سلامت کاربران تأکید دارند.

روش

این مقاله یک مطالعه مروری سیستماتیک است که با هدف تحلیل یکپارچه خطرات بیولوژیکی اسناد کاغذی تاریخی و راهبردهای مدیریت آن‌ها با رویکرد HSE انجام شده است. منابع مورد استفاده شامل مقالات علمی، گزارش‌های فنی، استانداردهای بین‌المللی و دستورالعمل‌های سلامتی منتشر شده تا سال ۲۰۲۵ است. پایگاه‌های اطلاعاتی مانند Scopus، Web of Science، PubMed و Google Scholar مورد جستجو قرار گرفتند.

داده‌های جمع‌آوری شده در دو محور اصلی تحلیل شدند:

شناسایی خطرات بیولوژیکی: شامل گونه‌های قارچی شایع، مکانیسم‌های تخریب و تولید میکوتوکسین‌ها.

مدیریت خطرات با رویکرد HSE: شامل راهبردهای کنترل محیطی، فنی، آموزشی و نظارتی مبتنی بر استانداردهای بین‌المللی.

یافته‌ها

۱. شناسایی خطرات بیولوژیکی

قارچ‌های شایع: *Aspergillus spp*, *Penicillium spp* و *Cladosporium spp*. به عنوان

گونه‌های غالب در محیط‌های آرشیوی شناسایی شدند.

مکانیسم‌های تخریب: تولید آنزیم‌های سلولاز، همی سلولاز و لیگنیناز؛ تولید اسیدهای

آلی (مانند اسید اگزالیک) که باعث اسیدی شدن کاغذ می‌شوند.

تولید میکوتوکسین‌ها: گونه‌هایی مانند *Aspergillus ochraceus* قادر به تولید

اوکراتوکسین A هستند که دارای اثرات سرطان‌زایی و نفروتوکسیک است.

۲. پیامدهای سلامتی برای کاربران

بیماری‌های تنفسی: آسم شغلی، آلرژی، آلرژیک، رینیت و برونشیت مزمن.
عفونت‌های فرصت‌طلب: در افراد با سیستم ایمنی ضعیف (مانند بیماران دیابتی یا تحت شیمی‌درمانی).

درماتیت‌های تماسی: ناشی از تماس مستقیم با سطوح آلوده.
خطرات بلندمدت: مسمومیت مزمن ناشی از میکوتوکسین‌ها که ممکن است سال‌ها پس از مواجهه ظاهر شود.

۳. راهبردهای مدیریت خطرات (رویکرد HSE)

- کنترل محیطی: حفظ رطوبت نسبی زیر ۶۵٪ و دمای زیر ۲۲°C. استفاده از سیستم‌های تهویه مطبوع با فیلتر HEPA برای کاهش بار اسپوری هوا.
- کنترل فنی: استفاده از روش‌های غیرتهاجمی برای ضدعفونی مانند UV-C، ازن یا پلاسمای سرد) بدون آسیب به اسناد).

جداسازی اسناد آلوده در محیط‌های کنترل‌شده قبل از مرمت.
- آموزش و آگاهی‌بخشی: آموزش کارکنان درباره خطرات قارچی، نحوه استفاده از تجهیزات حفاظت فردی (PPE) و رفتارهای ایمن.
- نظارت و پایش: نمونه‌برداری دوره‌ای از هوا و سطوح برای شناسایی گونه‌های قارچی.
ثبت و تحلیل داده‌های محیطی (رطوبت، دما، کیفیت هوا) با استفاده از سیستم‌های هوشمند.

بحث

یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهد که مدیریت خطرات بیولوژیکی در محیط‌های میراث فرهنگی نیازمند رویکردی یکپارچه است که همزمان هم به حفاظت از اسناد و هم به سلامت کاربران توجه کند. رویکرد سنتی که صرفاً بر مرمت فیزیکی اسناد متمرکز بود، دیگر پاسخگوی نیازهای امروز نیست. در مقابل، چارچوب HSE که بر پیشگیری، کنترل، آموزش و پایش مبتنی است، می‌تواند به‌عنوان الگویی جامع برای سیاست‌گذاری‌های مؤسسات فرهنگی عمل کند.

همچنین، هماهنگی بین‌رشته‌ای بین متخصصان مرمت، میکروبیولوژیست‌ها، مهندسان محیط و متخصصان بهداشت شغلی ضروری است. استانداردهای بین‌المللی مانند ISO 1799:2015 و EN 16893:2018 نه تنها الزامات فنی را تعیین می‌کنند، بلکه بر

لزوم ایجاد فرهنگ ایمنی در محیط‌های کاری تأکید دارند. با این حال، چالش‌هایی مانند کمبود بودجه، نبود آگاهی کافی و مقاومت در برابر تغییر در برخی مؤسسات، همچنان موانعی جدی در راه اجرای این راهبردها هستند.

نتیجه‌گیری

شناسایی و مدیریت خطرات بیولوژیکی اسناد کاغذی تاریخی یک مسئله چند بعدی است که مستلزم توجه همزمان به حفاظت از میراث فرهنگی و سلامت انسانی است. این مقاله نشان داد که با به‌کارگیری راهبردهای چندلایه‌ای مبتنی بر اصول HSE و استانداردهای بین‌المللی، می‌توان خطرات را به طور مؤثری کاهش داد. پیشنهاد می‌شود مؤسسات فرهنگی با همکاری وزارت‌های بهداشت، فرهنگ و محیط زیست، برنامه‌های جامع مدیریت ریسک قارچی را در سطح ملی توسعه دهند، آموزش‌های تخصصی را برای کارکنان فراهم کنند و سیستم‌های نظارتی پیوسته را در محیط‌های کاری خود اجرا نمایند. تنها در این صورت است که می‌توان هم از اسناد تاریخی و هم از انسان‌هایی که با آن‌ها کار می‌کنند، به‌طور پایدار محافظت کرد.

- location, construction and modification of buildings or rooms intended for the storage or use of heritage collections.
- Michaelsen, A., Pinzari, F., & Ripka, K. (2010). Microbial deterioration of paper: A review. *International Biodeterioration & Biodegradation*, 64(4), 323-332.
- Pasanen, A. L., et al. (1991). Microbial growth and health effects in library and archive environments. *Environmental International*, 17(5), 451-458.
- Sterflinger, K. (2010). Fungi: Their role in deterioration of cultural heritage. *Fungal Biology Reviews*, 24(1-2), 47-55.
- WHO (2021). WHO guidelines for indoor air quality: Selected pollutants. World Health Organization.
- Cappitelli, F., & Sorlini, C. (2008). Biodegradation of cultural heritage: The role of microorganisms. *Geomicrobiology Journal*, 25(2), 63-64.
- Mesquita, N., et al. (2009). Fungal diversity in ancient documents: A case study on the Torre do Tombo archive. *International Biodeterioration & Biodegradation*, 63(5), 626-629.

کتاب‌ها و منابع عمومی:

- رضایی، م. (۱۳۹۵). حفاظت از اسناد تاریخی: راهنمای عملی برای کتابخانه‌ها و آرشیوها. تهران: انتشارات سازمان اسناد ملی ایران.
- این کتاب به‌طور خاص به عوامل تخریب فیزیکی، شیمیایی و بیولوژیکی اسناد پرداخته و راهکارهای نگهداری محیطی را بر اساس استانداردهای بین‌المللی تبیین می‌کند.
- مصطفوی، س. (۱۳۹۸). میکروبیولوژی میراث فرهنگی. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- فصل‌های ۴ و ۵ این کتاب به‌طور تخصصی به نقش قارچ‌ها در تخریب کاغذ و تولید میکوتوکسین‌ها پرداخته‌اند.
- وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی (۱۳۹۹). دستورالعمل فنی نگهداری اسناد تاریخی در مراکز آرشیوی کشور. تهران: معاونت میراث فرهنگی.
- شامل دستورالعمل‌های عملی برای کنترل رطوبت، دما و آلودگی بیولوژیکی در آرشیوهای ایران.
۲. مقالات علمی-پژوهشی
- حسینی، س. و محمدی، ع. (۱۴۰۰). «بررسی گونه‌های قارچی شایع در اسناد کاغذی آرشیو ملی ایران و ارتباط آن با پارامترهای محیطی». فصلنامه پژوهش‌های حفاظت و مرمت آثار تاریخی و فرهنگی، ۲(۱۱۲)، ۴۵-۶۲.
- این مقاله نتایج نمونه‌برداری از اسناد آرشیو ملی را ارائه می‌دهد و گونه‌های غالب قارچی را شناسایی کرده است.
- رضایی، ف. و کریمی، ن. (۱۳۹۹). «ارزیابی خطرات شغلی ناشی از مواجهه با عوامل بیولوژیکی در کارکنان کتابخانه‌های تخصصی ایران». مجله بهداشت کار ایران، ۷(۳)، ۲۱۰-۲۲۵.
- به بررسی علائم تنفسی و پوستی کارکنان کتابخانه‌ها در ارتباط با آلودگی قارچی پرداخته است.
- مرادی، م. و طاهری، م. (۱۴۰۱). «کاربرد رویکرد HSE در مدیریت ریسک‌های محیطی مراکز نگهداری میراث نوشتاری». فصلنامه مدیریت میراث فرهنگی، ۵(۱)، ۷۸-۹۴.
- این مقاله چارچوب HSE را در بستر مؤسسات فرهنگی ایران تطبیق داده و پیشنهادهای برای سیاست‌گذاری ارائه می‌دهد.
- جعفری، ر. و نوروزی، ز. (۱۳۹۷). «تخریب بیولوژیکی کاغذ: مکانیسم‌ها و راهکارهای کنترل». مجله علمی-پژوهشی کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۲۶(۴)، ۱۱۲-۱۳۰.
- مروری جامع بر آنزیم‌های تولیدشده توسط قارچ‌ها و روش‌های غیرشیمیایی کنترل آن‌ها.

چکیده

در عصر دیجیتال، ماهیت راهنمایی در موزه‌ها دگرگونی اساسی یافته است. این مقاله مروری به بررسی تحولات نقش راهنمای انسانی و ظهور گونه‌های جدید راهنمایان فناوری‌محور می‌پردازد. این تحلیل نشان می‌دهد که راهنمای انسانی از نقش دایره‌المعارف متحرک به عنوان تسهیل‌گر تجربه، روایت‌گر داستان، میزبان و طراح تعامل تبدیل شده است. همچنین، چهار گونه اصلی راهنمایان فناوری‌محور (غیرتعاملی، نیمه‌تعاملی، تعاملی و فراگیر، و هوشمند گفتگو‌محور) شناسایی و تحلیل شده‌اند. یافته‌ها نشان می‌دهند که فناوری، راهنمای انسانی را منسوخ نکرده، بلکه تخصص‌طلب‌تر ساخته و از نظر کیفیت، نقش‌های جدیدی را برای او ایجاد کرده است. پیشنهاد می‌شود که موزه‌ها با ترکیب هوش انسانی و فناوری، تجربه‌های یادگیری عمیق‌تر و جذاب‌تری برای بازدیدکنندگان ایجاد کنند.

کلمات کلیدی: راهنمای موزه، فناوری دیجیتال، هوش مصنوعی، تجربه بازدید و گونه‌شناسی راهنما

● یادداشت های ترویجی

راهنمای موزه در عصر فناوری: تحولات نقش‌های انسانی و گونه‌شناسی راهنمایان فناوری‌محور

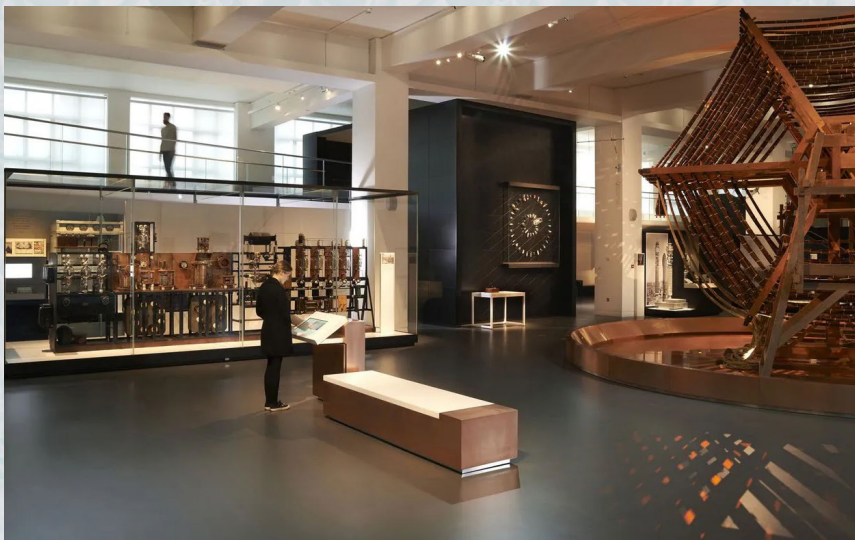

به قلم:

دکتر مجید مختاری

در عصر حاضر، موزه‌ها با وجود تحولات فناوری، با چالش‌های جدی در زمینه تعامل با بازدیدکنندگان مواجه شده‌اند. با گسترش دستگاه‌های هوشمند و انتظارات جدید نسل Z و گردشگران دیجیتال محور، نقش سنتی راهنمای انسانی به عنوان دایره‌المعارف متحرک دیگر کافی نیست. این مقاله به بررسی این سؤال اصلی می‌پردازد که در موزه عصر فناوری، نقش متعارف راهنمای انسانی (به عنوان انتقال‌دهنده صرف اطلاعات) چه تحولی یافته و راهنمایان فناوری محور در چه اشکال و با چه کارکردهایی این نقش جدید را تکمیل می‌کنند؟ و بررسی این تحولات، می‌تواند به موزه‌ها کمک کند تا استراتژی‌های موثرتری برای جذب و تعامل با بازدیدکنندگان توسعه دهند.

تحولات در نقش راهنمای انسانی

- از انتقال اطلاعات به ایجاد تجربه

در گذشته، راهنمای انسانی عمدتاً به عنوان منبع اصلی انتقال اطلاعات عمل می‌کرد. با این حال، با ظهور فناوری‌های دیجیتال، این نقش اساساً تغییر کرده است. امروزه راهنماهای انسانی بیشتر به عنوان تسهیل‌گر تجربه عمل می‌کنند که پلی بین بازدیدکننده و محتوای دیجیتال ایجاد می‌کند (Chen & Kim, 2022). آنها به بازدیدکنندگان کمک می‌کنند تا از ابزارهای دیجیتال مانند هدست‌های VR یا اپلیکیشن‌های موزه به درستی استفاده کنند و تجربیات فیزیکی و دیجیتال را به هم پیوند بزنند.

- روایت‌گری داستان به جای

انتقال خشک اطلاعات

یکی از مهم‌ترین تحولات در نقش راهنمای انسانی، تبدیل آن به روایت‌گر داستان است. در حالی که فناوری می‌تواند چگونگی (How) را نشان دهد، راهنمای انسانی چرایی (Why) را توضیح می‌دهد. مطالعات نشان می‌دهند که بازدیدکنندگانی که با داستان‌های انسانی مواجه می‌شوند، ۴۰ درصد بیشتر به یاد می‌آورند و احساسات عمیق‌تری را تجربه می‌کنند (García et al., 2023).

این قابلیت ایجاد ارتباط عاطفی، یکی از مزیت‌های راهنمای انسانی در برابر فناوری است که هیچ هوش مصنوعی به تنهایی نمی‌تواند به خوبی انجام دهد.

- میزبان و مفسر پویا

راهنمای انسانی امروزه به عنوان میزبان و مفسر عمل می‌کند که به سوالات پیچیده، انتزاعی و شخصی پاسخ می‌دهد. در حالی که راهنمایان دیجیتال می‌توانند به سوالات ساده و پیش‌بینی‌شده پاسخ دهند، راهنمای انسانی قادر است به سوالات غیرمنتظره و عمیق‌تر پاسخ دهد و فضایی گرم و خوشامدگویی

ایجاد کند که حس بازدید از یک مکان زنده را تقویت می‌کند.

گونه‌شناسی راهنمایان فناوری محور

- راهنمایان غیر تعاملی (اطلاع‌رسان منفعل)

این گونه از راهنماها ارائه‌دهنده اطلاعات یکطرفه و از پیش تعیین شده هستند. مثال‌هایی از این گونه شامل راهنمای صوتی سنتی (Audio Guide)، کیوسک‌های اطلاعاتی ایستا، و QR کدهایی است که به صفحات ثابت لینک می‌دهند. این راهنماها اگرچه برای ارائه اطلاعات پایه مفید هستند، اما تعامل محدودی با بازدیدکننده ایجاد می‌کنند و به ندرت نیازهای خاص هر فرد را برآورده می‌سازند.

- راهنمایان نیمه تعاملی (شخصی‌ساز)

این گونه از راهنماها امکان تعامل محدود را از طریق انتخاب‌های از پیش تعریف شده فراهم می‌کنند. مثال‌هایی از این گونه شامل اپلیکیشن‌های موبایل با قابلیت ساخت تور شخصی (مثلاً انتخاب علاقمندی: هنر یا تاریخ) و سیستم‌های مبتنی بر Beacon هستند که بر اساس موقعیت بازدیدکننده، محتوای مرتبط را به طور خودکار نمایش می‌دهند.

این راهنماها از نظر شخصی سازی پیشرفته تر از گونه غیرتعاملی هستند، اما هنوز محدودیت هایی در پاسخگویی به سوالات غیرمعمول دارند.

- راهنمایان تعاملی و فراگیر (غوطه ورساز)
این گونه از راهنماها به ایجاد تجربه های حسی و غوطه ورکننده می پردازند. مثال هایی از این گونه شامل واقعیت افزوده (AR) که مدل های سه بعدی را روی اشیاء واقعی نشان می دهد، واقعیت مجازی (VR) که بازدیدکننده را به محیط های تاریخی می برد، و نمایشگاه های لمسی و سطوح تعاملی هستند. این راهنماها تعامل را از سطح مکالمه ای به سطح فیزیکی و محیطی ارتقا می دهند و تجربه های یادگیری عمیق تری را ایجاد می کنند (Ahmadi, 2021).

- راهنمایان هوشمند و گفتگو محور (مفسران هوش مصنوعی)

این گونه جدید از راهنماها، دیگر یک پایگاه اطلاعات ایستا نیستند، بلکه سیستم های هوشمندی هستند که قادر به تعامل دوسویه و پویا بر اساس درخواست های پیچیده و غیرقابل پیش بینی کاربر هستند. ویژگی های کلیدی آنها شامل پاسخگویی پویا به سوالات باز، تحلیل و ترکیب اطلاعات از پایگاه های داده بزرگ، شخصی سازی عمیق بر اساس سن و علاقمندی ها، و ارائه پاسخ در قالب های چندگانه (متن، صدا، تصویر یا ویدیو) است. مثال های عینی شامل چت بات های متنی یا صوتی در اپلیکیشن موزه، آواتارهای هوش مصنوعی روی صفحه نمایش در کنار اثر، و دستیاران صوتی هوشمند در سالن ها است (Brown, 2023).

آینده راهنمایی در موزه‌ها: تعادل بین انسان و فناوری

یکی از سؤالات مهم این است که آیا تعداد راهنماهای انسانی کاهش خواهد یافت؟ پاسخ این است که از نظر عددی ممکن است کمی کاهش یابد، اما این کاهش به معنای حذف نیست، بلکه به معنای تغییر ترکیب است. در عوض، تخصص راهنماهای انسانی به طور چشمگیری افزایش می‌یابد. تخصص آنها از دانستن اطلاعات به توانایی تفسیر، روایت و ایجاد ارتباط تغییر می‌کند (Smith, 2022). راهنمای انسانی در آینده به عنوان طراح و هماهنگ‌کننده تجربه عمل خواهد کرد. این شامل مشارکت در طراحی تورهای موضوعی خاص (مثلاً تور نگاهی فمینیستی به هنر معاصر) و سازماندهی تجربیات ترکیبی (فناوری + بحث گروهی) برای بازدیدکنندگان است. این رویکرد ترکیبی، تجربه‌های یادگیری عمیق‌تر و جذاب‌تری را برای بازدیدکنندگان ایجاد می‌کند.

چالش‌ها و راهکارها

چالش‌ها

- یکپارچه‌سازی فناوری: ادغام روان فناوری‌های جدید با تجربه بازدید سنتی
- آموزش نیروی انسانی: آموزش راهنماهای انسانی برای کار با فناوری‌های جدید
- تعادل بین فناوری و انسان: جلوگیری از اینکه فناوری، تجربه انسانی را سرکوب کند

راهکارها

- آموزش تخصصی راهنماها: تمرکز بر مهارت‌های روایت‌گری، مدیریت گروه و تعامل با فناوری
- طراحی تجربه‌های ترکیبی: ترکیب هوش انسانی و فناوری برای ایجاد تجربه‌های یادگیری عمیق‌تر
- ارزیابی مستمر: ارزیابی تأثیر فناوری بر تجربه بازدید و اصلاح استراتژی‌ها

نتیجه‌گیری

فناوری، راهنمای انسانی را منسوخ نکرده، بلکه تحول اساسی در نقش‌های آن ایجاد کرده است. راهنمای انسانی از یک انتقال‌دهنده صرف اطلاعات به یک تسهیل‌گر تجربه، روایت‌گر داستان و میزبان تبدیل شده است. همچنین، ظهور چهار گونه اصلی راهنمایان فناوری‌محور (غیرتعاملی، نیمه‌تعاملی، تعاملی و فراگیر، و هوشمند گفتگو‌محور) نشان‌دهنده تنوع راه‌هایی است که فناوری می‌تواند به تجربه بازدید کمک کند. آینده موفق موزه‌ها در توانایی آنها برای ترکیب هوش انسانی و فناوری نهفته است، جایی که راهنمای انسانی و فناوری به صورت مکمل عمل کنند تا تجربه‌های یادگیری عمیق‌تر و جذاب‌تری برای بازدیدکنندگان ایجاد شود. در نهایت، موفقیت موزه‌ها در عصر دیجیتال به توانایی آنها در حفظ انسانیت تجربه در کنار بهره‌گیری از فناوری بستگی دارد.

منابع:

- Chen, Y., & Kim, H. (2022). "Human Guides in the Digital Age: New Roles and Responsibilities." *Journal of Museum Education*, 47(3), 210-225.
- García, M., et al. (2023). "Storytelling and Emotional Engagement in Museum Settings." *Cultural Heritage Management*, 38(2), 301-318.
- Ahmadi, S. (2021). "Immersive Technologies in Museums: A Review of Current Applications." *Journal of Digital Heritage*, 18(4), 88-102.
- Brown, T. (2023). "AI-Powered Museum Guides: Opportunities and Challenges." *International Journal of Human-Computer Interaction*, 39(1), 112-125.
- Smith, J. (2022). "The Evolving Role of Museum Guides in the Technology Era." *Museum Management and Curatorship*, 37(4), 45-60.

بولتن خبری

از مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران

همزمان با گرامیداشت هفته گردشگری و با همکاری و مشارکت مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران و کانون جهانگردی و اتومبیلرانی جمهوری اسلامی ایران، تور گردشگری خودروهای تاریخی (کلاسیک) روز چهارشنبه ۹ مهرماه ۱۴۰۴ در این مجموعه برگزار شد.

تور گردشگری خودروهای تاریخی با حضور محمدحسین صوفی رئیس هیئت مدیره و مدیرعامل کانون جهانگردی و اتومبیلرانی و شهردار امیرانتخابی، مدیر مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران و با شرکت ۳۱ دستگاه خودرو تاریخی فولکس، از محوطه مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران آغاز شد.

در این رویداد که با هدف معرفی ظرفیت‌های گردشگری و ارتقای نشاط فرهنگی - اجتماعی و با شعار «همبستگی و وفاق ملی» برگزار شد، هر یک از خودروها با نام یک استان از کشور ایران مزین شده بود.

بولتن خبری

مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران

تور گردشگری خودروهای تاریخی از مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران آغاز شد.

خودروهای کلاسیک به عنوان بخشی از میراث صنعتی و فرهنگی معاصر، بازتابی از تاریخچه تحول صنعت خودروسازی و سبک زندگی در دوره‌های مختلف به شمار می‌روند. نگهداری و معرفی این خودروها علاوه بر جنبه‌های هنری و زیبایی‌شناختی، فرصتی برای حفظ و انتقال بخشی از هویت تاریخی و نوستالژیک جامعه به نسل‌های آینده فراهم می‌آورد.

به مناسبت هفته ملی کودک، نمایشگاه «صدای کودکی» با محوریت صفحه‌های گرامافون کارتونی ویژه کودکان، در مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران برگزار می‌شود.

این نمایشگاه با همکاری موزه کوشک احمدشاهی و مرکز اسناد مجموعه، با هدف بازخوانی بخشی از تاریخ فرهنگی و خاطره‌انگیز نسل‌های گذشته از ۱۳ مهر تا ۱۳ آبان ماه در موزه کوشک احمدشاهی دایر شد.

بر اساس این گزارش، در این رویداد، برای نخستین بار مجموعه‌ای از صفحه‌های گرامافون کودکان دهه ۱۳۵۰ خورشیدی به نمایش گذاشته شده که در زمان خود به عنوان رسانه‌ای نو برای انتقال قصه‌ها، ترانه‌ها و برنامه‌های آموزشی کودکان تولید می‌شدند. این آثار، علاوه بر جنبه سرگرمی، نقش مهمی در رشد ذهنی و تقویت تخیل کودکان ایفا می‌کردند و از نخستین تجربه‌های شنیداری نسل‌های پیشین به شمار می‌آیند.

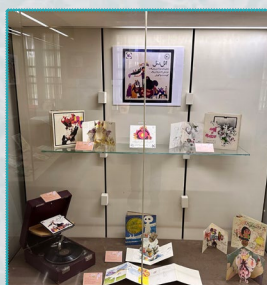
نمایشگاه «صدای کودکی» مخاطبان را به سفری نوستالژیک به دنیای صدا و خیال می‌برد؛ جایی که قصه‌های شب، لالایی‌ها و ترانه‌های ماندگار از دل صفحه‌های مقوایی کوچک به گوش می‌رسند و یادآور روزگاری‌اند که گرامافون، پلی میان فناوری و دنیای خیال کودکان بود.

نمایشگاه یادشده با هدف معرفی جلوه‌ای کمتر دیده‌شده از میراث صوتی و فرهنگی ایران، از تاریخ ۱۳ مهرماه به مدت یکماه در موزه کوشک احمدشاهی مجموعه فرهنگی

بولتن خبری

مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران

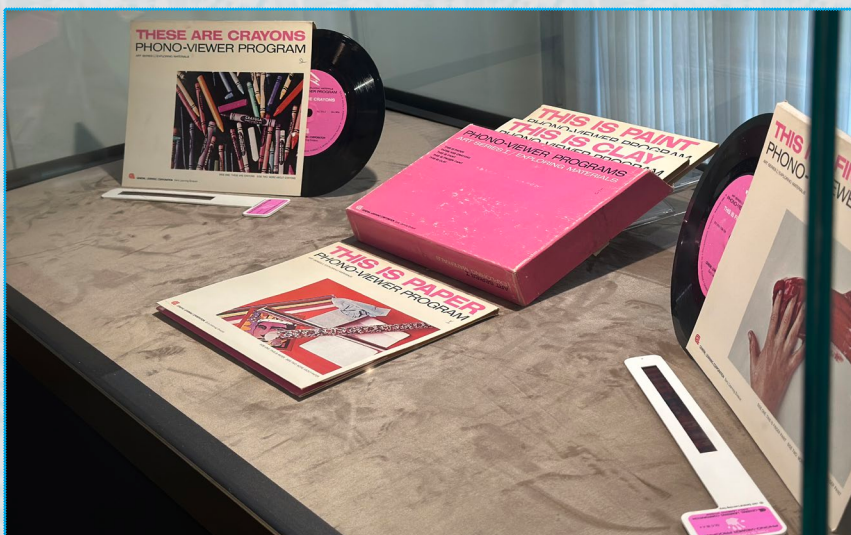
نمایشگاه «صدای کودکی» در موزه کوشک احمدشاهی / نوای کودکی با گرامافون های تاریخی نیاوران

تاریخی نیاوران دایرشد؛ و در روز پنج شنبه ۱۷ مهرماه ساعت ۱۱ با ویژه برنامه
پخش کارتون میزبان کودکان شد.

مجله الکترونیکی مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران - شماره پنجم

با هدف ایجاد پیوند میان دنیای کودکانه و مفاهیم فرهنگی و هنری ایران، با همکاری این مجموعه و مؤسسه «چشم من»، برنامه قصه گویی و تجربه هنر قلمکار ویژه کودکان ۳ تا ۵ ساله با اجرای الهه حریریان در محوطه باغ موزه نیاوران برگزار شد.

در بخش نخست، کودکان با شنیدن داستان کتاب «قورباغه کجاست؟» اثر کلود مونه در فضایی خلاق و خیال‌انگیز به ماجراجویی پرداختند و قصه‌گویی در فضای باغ نیاوران بستری برای تعامل، مشاهده و تقویت تخیل آنان فراهم ساخت.

کارگاه «هنر قلمکار» نیز با حضور کودکان اجرا و با استفاده از مهرهای سنتی، چاپ دستی را تجربه کرده و آثار متنوع و خلاقانه‌ای خلق کردند.

این فعالیت علاوه بر جنبه آموزشی و هنری، فرصتی برای آشنایی عملی کودکان با یکی از جلوه‌های اصیل هنر ایرانی فراهم آورد.

بولتن خبری

مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران

**ویژه برنامه کودکان
با محوریت هنر
ایرانی در مجموعه
نیاوران برگزار شد.**

به مناسبت هفته ملی کودک، رویداد فرهنگی - آموزشی «بده بستان»، روز جمعه ۱۸ مهرماه از ساعت ۱۰ تا ۱۳ در محوطه مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران برگزار شد.

این برنامه با همکاری و مشارکت مجموعه نیاوران و گروه گردشگری کودک کوله‌مان و با هدف ترویج مشارکت، تبادل، خلاقیت و مهارت‌های اجتماعی در میان کودکان ۱۸ مهرماه در این مجموعه اجرا شد.

رویداد کوکانه «بده بستان» از اسفندماه سال ۱۴۰۰ آغاز به کار کرده و تاکنون در فضاهای فرهنگی متعددی برگزار شده و هر بار با استقبال گسترده خانواده‌ها و کودکان همراه بوده است.

در این رویداد، کودکان با آوردن وسایل شخصی یا محصولات دست‌ساز خود، در فرآیند مبادله، گفت‌وگو و تعامل اجتماعی شرکت کردند و از این طریق با مفاهیمی همچون ارزش‌گذاری کالا، مصرف بهینه، بخشش، سخاوت و همکاری جمعی آشنا شدند. طراحی این تجربه بر پایه یادگیری عملی و بازی‌محور انجام شده است تا کودکان ضمن لذت بردن از فضایی شاد و خلاقانه، مهارت‌های ارتباطی و سواد مالی خود را نیز تقویت کنند.

رویداد «بده بستان» با رویکردی فرهنگی و آموزشی، به دنبال تقویت حس مسئولیت‌پذیری، همدلی و نوع‌دوستی در میان کودکان و خانواده‌هاست و بخشی از کالاهای مبادله‌شده نیز به کودکان نیازمند اهدا می‌شود.

بولتن خبری

مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران

رویداد فرهنگی

«بده بستان» در مجموعه

فرهنگی تاریخی نیاوران

برگزار شد.

این برنامه در راستای گرامیداشت هفته ملی کودک، با تأکید بر ارزش‌های اجتماعی، زیست‌محیطی و انسانی، تجربه‌ای آموزنده و متفاوت را برای کودکان در محیط تاریخی و دل‌انگیز باغ تاریخی نیاوران رقم زد.

به مناسبت هفته ملی کودک، نمایشگاه «یک رویای جاودانه» با محوریت مجموعه‌ای از کتاب‌های داستانی والت دیزنی از تاریخ ۱۷ مهرماه تا ۱۰ آبان‌ماه در کتابخانه اختصاصی مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران برگزار می‌شود. در این نمایشگاه تعدادی از نسخه‌های منتخب و مصور کتاب‌های داستانی والت دیزنی که در موزه کتابخانه اختصاصی نگهداری می‌شود به نمایش گذاشته خواهد شد. در برخی از کتاب‌ها امضای والت دیزنی موجود می‌باشد. هدف از برگزاری این نمایشگاه، آشنایی کودکان با ادبیات داستانی کلاسیک و ماندگار والت دیزنی و ترویج فرهنگ مطالعه در میان کودکان و نوجوانان است.

این نمایشگاه از ۱۷ مهر تا ۱۰ آبان‌ماه در موزه کتابخانه اختصاصی نیاوران دایر است و همه روزه از ساعت ۹ تا ۱۷ میزبان کودکان و نوجوانان علاقمند می‌باشد.

بولتن خبری

مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران

نمایشگاه «یک رویای جاودانه»؛ مروری بر داستان‌های والت دیزنی در موزه کتابخانه اختصاصی نیاوران

همزمان با روز ملی کودک، مجموعه فرهنگی-تاریخی نیاوران با برگزاری ویژه‌برنامه «سفر به گذشته»، میزبان گروهی از کودکان و نوجوانان است تا در کنار بازدید از کاخ اختصاصی، با تاریخ و میراث فرهنگی کشور آشنا شوند.

این رویداد با حضور تسهیلگر کودک و نوجوان، در روزهای چهارشنبه ۱۶ مهر و شنبه ۱۹ مهر ۱۴۰۴ در ایوان جنوبی کاخ اختصاصی نیاوران از ساعت ۱۰ تا ۱۲ میزبان کودکان و نوجوانان بود.

این برنامه با هدف ایجاد پیوند میان میراث فرهنگی و نسل آینده و آشنایی کودکان با تاریخ، هنر و فرهنگ ایران طراحی شده و طی این رویداد کودکان ضمن آشنایی با تاریخ معاصر و فضای کاخ اختصاصی نیاوران، با اجرای نمایش‌های خلاق، بازی‌های گروهی، خواندن سرود و موسیقی زنده با پیانو، سفری نمادین به گذشته خواهند داشت.

بولتن خبری

مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران

رویداد «سفر به گذشته» در مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران برگزار شد.

مراسم گرامیداشت روز ملی جمهوری ارمنستان به همت سفارت جمهوری ارمنستان در جمهوری اسلامی ایران و مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران با حضور گریگور هاکوبیان، سفیر ارمنستان در ایران، سید حمید پورمحمدی، معاون رئیس‌جمهور و رئیس سازمان برنامه و بودجه، مقامات دولتی، دیپلمات‌ها و جمعی از مسئولان ایرانی، دست اندرکاران فرهنگی و اجتماعی ایران، اعضای مجمع نمایندگان و شورای خلیفه گری ارامنه تهران و صدها تن از ارامنه ایران روز ۱۲ مهرماه (۴ اکتبر) در تالار آبی مجموعه نیاوران برگزار گردید.

در این مراسم که به مناسبت سی و چهارمین سالگرد استقلال کشور ارمنستان برگزار شد، سفیر ارمنستان در ایران، معاون رئیس‌جمهور و رئیس سازمان برنامه و بودجه و همچنین دبیر کل وزارت امور خارجه جمهوری ارمنستان سخنرانی کردند.

بولتن خبری

مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران

مراسم گرامیداشت روز ملی جمهوری ارمنستان در مجموعه نیاوران برگزار شد.

آیین رونمایی از آلبوم موسیقی «دوازده» با محوریت اشعار جاودانه مولانا با همراهی و حمایت معنوی این مجموعه، موسسه خیریه کهریزک و عوامل اجرایی پروژه دوازده با حضور جمعی از هنرمندان، اساتید ادبی، اصحاب رسانه و علاقه‌مندان به فرهنگ و هنر ایران زمین در مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران برگزار شد.

این آلبوم که شامل ۱۲ قطعه موسیقایی برگرفته از غزلیات دیوان شمس از حضرت مولانا است، با آهنگسازی و تهیه‌کنندگی حامد مختارانی و خوانش استاد نصراله مدقالچی هنرمند پیشکسوت عرصه صدا و دوبله، گزینش اشعار پروفسور سید حسن امین و به تصحیح استاد فرزانه پروفسور محمدرضا شفیعی کدکنی تولید شده است. هر یک از این دوازده قطعه با یک ویدئوی پرفورمنس اختصاصی در فضاهای فرهنگی و تاریخی و دوازده تابلوی نقاشی خط نفیس همراه است که جلوه‌ای چندوجهی از تلفیق شعر، موسیقی و هنرهای تجسمی را ارائه می‌دهد.

در این مراسم، پروفسور امین با سخنانی درباره جایگاه والای مولانا در ادبیات عرفانی ایران و جهان، اظهار داشت: «آلبوم دوازده نه تنها احیای اشعار مولانا در قالبی نوین است، بلکه تلاشی ارزشمند برای پیوند هنرهای گوناگون و انتقال پیام عرفان و عشق الهی به نسل امروز محسوب می‌شود.»

بولتن خبری

مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران

آیین رونمایی از آلبوم «دوازده» با محوریت اشعار مولانا در مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران برگزار شد.

پس از آن دکتر رضا رینه ای در باب ارزش های هنری آثار مجموعه دوازده و تابلوها سخن گفتند و ابراز امیدواری کردند که این خلاقیت چند رسانه ای شدن از سوی حامد مختارانی ادامه دار باشد.

حامد مختارانی طی این نشست با ذکر چگونگی پیدایش این آثار و روند تولید از اساتید، عوامل اجرایی پروژه دوازده، مهمانان، مجموعه نیلوران و کهریزک قدردانی نمود که به پاس رسالت فرهنگی و اجتماعی ایشان را همراهی کردند.

در بخش هنری برنامه، استاد نصراله مدقالچی، حامد مختارانی، استاد هوشنگ فراهانی و رسول کرچی با اجرای موسیقی بخش هایی از اشعار مولانا، همراه با نوای دل انگیز نی، سه تار و پیانو، فضایی روح نواز و معنوی در تالار آبی مجموعه فرهنگی تاریخی نیلوران ایجاد کردند که با استقبال پرشور حاضران همراه بود.

در ادامه، حمید قبادی دانا، مدیرعامل مؤسسه خیریه کهریزک، با تقدیر از نیت خیر و نگاه فرهنگی حامد مختارانی، این اثر را نمونه ای از هم افزایی هنر و انسان دوستی دانست و گفت: «عواید حاصل از این آلبوم به نفع ۳۴۰۰ توان خواه مؤسسه کهریزک اختصاص یافته است. این اقدام ارزشمند، مصداقی روشن از بهره گیری هنر در مسیر نیکی و خدمت به جامعه است.»

وی افزود که این اثر می تواند الگوی الهام بخشی برای سایر هنرمندان در جهت پیوند میان فعالیت های هنری و کارهای خیرخواهانه باشد.

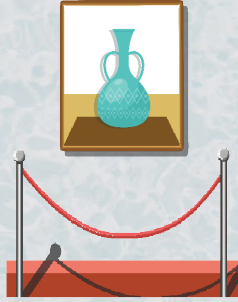
در پایان مراسم، از نسخه فیزیکی آلبوم «دوازده» به صورت رسمی رونمایی شد و حاضران از نمایشگاه آثار نقاشی خط مرتبط با هر قطعه موسیقی بازدید کردند.

علاقه مندان می توانند آلبوم «دوازده» را از طریق پلتفرم بیپ تونز خریداری و دانلود کنند.

نمایشگاه آثار هنری این پروژه از تاریخ ۲۷ مهرماه تا ۲ آبان ۱۴۰۴ دایر بود.

حرموزه یک اثر از مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران

عنوان: کتاب نفیس چاپی با جلد چرمی تزئینی

محل نگهداری: کتابخانه اختصاصی

گردآوری و عکاس اثر: لیلا رستم زاده

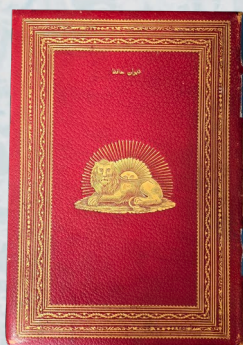
هر موزه یک اثر

از مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران

کتاب نفیس چاپی؛

شرحی بر دیوان

حافظ

این کتاب یکی از نمونه‌های ارزشمند آثار چاپی دوران پهلوی است که با خط، صفحه‌آرایی و شیوه‌های چاپی شاخص آن دوره منتشر شده و از نظر تاریخی، فرهنگی و نسخه‌شناسی اهمیت ویژه‌ای دارد. اثر حاضر، شرحی بر دیوان حافظ است که ریشه آن به یکی از معتبرترین شروح شناخته‌شده، یعنی شرح محمد (احمد) سُودی در سال ۱۲۵۲ هجری قمری بازمی‌گردد.

محمد (احمد) سُودی از برجسته‌ترین شارحان حافظ و سعدی است که با رویکردی دقیق، واژه‌به‌واژه و تحلیلی به شرح غزل‌های حافظ پرداخته است. شرح او از معتبرترین منابع مطالعاتی برای فهم مفاهیم، اشارات ادبی و لایه‌های معنایی غزل‌های حافظ به شمار می‌رود و جایگاه مهمی در سنت شرح‌نویسی فارسی دارد. این کتاب نیز بر اساس همین سنت معتبر تنظیم شده است.

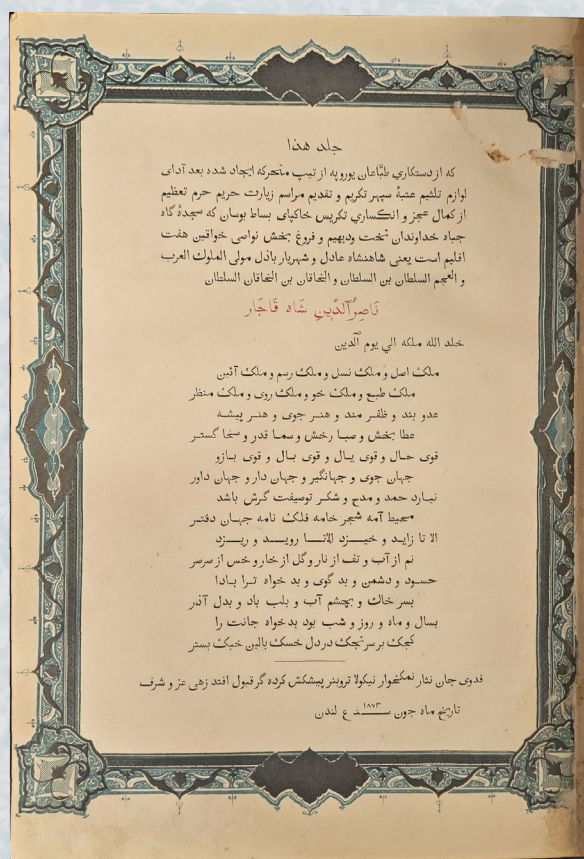
ساختار و ویژگی‌های فیزیکی:

جلد اثر از مقوای ضخیم با روکش مقاوم تهیه شده و به رنگ قرمز با تذهیب و طرح‌های طلایی است که از ویژگی‌های شاخص کتاب‌های نفیس چاپی آن دوره محسوب می‌شود.

کیفیت کاغذ در سطح چاپ‌های حرفه‌ای دهه‌های میانی قرن چهاردهم خورشیدی بوده و از نوع مرغوب و پایدار انتخاب شده است.

چاپ متن با حروف‌چینی دقیق، صفحه‌بندی

منظم و رعایت استانداردهای چاپخانه‌های معتبر خارجی انجام شده است. این نسخه توسط F.A. Brookhaven در لایپزیک آلمان چاپ شده که نشانه‌ای از کیفیت بالای تولید، دقت فنی و بهره‌گیری از چاپخانه‌های بین‌المللی آن زمان است. استفاده از حاشیه‌گذاری، تیتراژگذاری و فاصله‌گذاری دقیق، بیانگر رعایت اصول فنی چاپ و توجه به زیبایی‌شناسی نسخه است.

نشانه‌های مالکیتی و ارزش سندی:

یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های نسخه، وجود مهر «کتابخانه مخصوص شاهنشاهی» با شماره ثبت خ ۳۳ است.

این مهر نشان می‌دهد که کتاب بخشی از مجموعه رسمی دربار بوده و در نظام آرشیوی سلطنتی ثبت شده است؛ موضوعی که ارزش تاریخی و اسنادی نسخه را به‌طور قابل توجهی افزایش می‌دهد و آن را در زمره منابع معتبر مطالعات فرهنگی و تاریخ کتابداری سلطنتی قرار می‌دهد.

وضعیت نگهداری:

با وجود گذر زمان و فرسودگی طبیعی در جلد و عطف، صفحات داخلی سالم و خوانا هستند، متن کاملاً واضح و قابل استفاده است و ساختار فیزیکی کتاب در وضعیت

حفاظتی مناسب قرار دارد. این ماندگاری، نشان‌دهنده کیفیت متریال و شیوه‌های حرفه‌ای چاپ و صحافی آن دوره است.

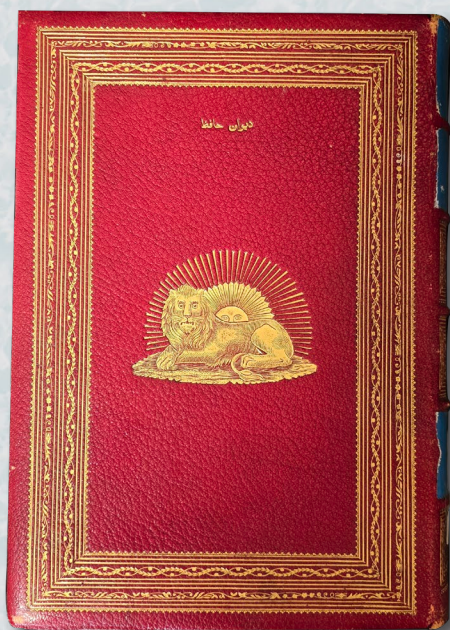
اهمیت فرهنگی و پژوهشی:

از نظر محتوایی، اثر بازتاب‌دهنده جریان‌های فکری، ادبی و پژوهشی زمان انتشار است. ارتباط آن با شرح سُودی جایگاه آن را در مطالعات حافظ‌پژوهی تقویت می‌کند. ویژگی‌های چاپ، نوع کاغذ، سبک صفحه‌آرایی و مهر رسمی سلطنتی، آن را به منبعی ارزشمند برای پژوهش‌های نسخه‌شناسی، تاریخ چاپ و مطالعات فرهنگی دوره پهلوی تبدیل کرده است.

اطلاعات چاپخانه‌ای دقیق، از جمله چاپ در لایپزیک آلمان، ارزش مستندسازی نسخه را افزایش می‌دهد.

جمع‌بندی:

این نسخه چاپی با توجه به کیفیت تولید، ویژگی‌های فنی، محتوای ارزشمند و مهر رسمی کتابخانه سلطنتی، یکی از آثار برجسته و معتبر موجود در مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران است. معرفی و حفظ چنین آثاری نقش مهمی در شناخت تاریخ چاپ، سنت شرح‌نویسی حافظ، و نظام کتابداری دربار ایران دارد.

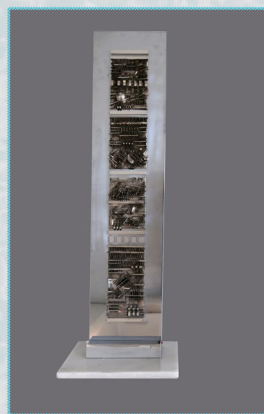

هر موزه یک اثر

از مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران

نقش برجسته ستونی

آرنولدو پومودورو

عنوان: نقش برجسته ستونی | ۱۹۷۲ میلادی

هنرمند اثر: آرنولدو پومودورو - مجسمه ساز

ساختار و شکاف

ابعاد: ۲۳ * ۹۷ سانتی متر

محل نگهداری: کاخ موزه اختصاصی نیاوران

حمام اختصاصی فرح پهلوی

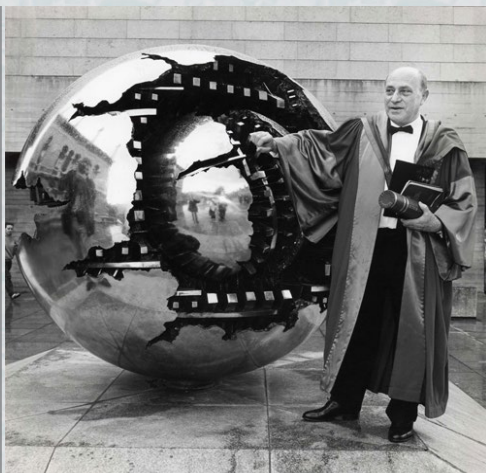
تکنیک: نقره بر روی فولاد

گردآوری: ندا شانقی

عکاس اثر: کریم صباغی

آرنولدو پومودورو (Arnaldo Pomodoro)، مجسمه‌ساز برجسته ایتالیایی، در سال ۱۹۲۶ در مورچینو دی رومانیا به دنیا آمد و از دهه ۱۹۵۰ فعالیت حرفه‌ای خود را در میلان آغاز کرد. او از پیش‌زمینه‌ای در طراحی فنی و جواهرسازی برخاست و بعدها با خلق مجسمه‌هایی از برنز، مسیر هنر مدرن ایتالیا را دگرگون کرد. آثار پومودورو در مرز میان نظم هندسی و هرج و مرج درونی حرکت می‌کنند؛ فرم‌های براق و کامل بیرونی که درونشان با شکاف، فروپاشی و سازوکارهای پیچیده پر شده است. این تضاد، جوهره فلسفی کار او را شکل می‌دهد: تلاشی برای نشان دادن دوگانگی میان ظاهر و ماهیت، میان تمدن و زوال.

از مشهورترین آثارش مجموعه
«1975-arnaldo-pomodoro»
(کره در کره) است که
نسخه‌هایی از آن در واتیکان،
مقر سازمان ملل و دانشگاه‌های
آمریکا نصب شده‌اند. در
این مجسمه‌ها، سطح
صیقلی برنز می‌شکند تا

ساختاری مکانیکی از درون پدیدار شود؛ گویی جهانی در حال زایش یا ویرانی است.
پومودورو این شکاف‌ها را استعاره‌ای از وضعیت انسان معاصر می‌دانست-جایی که پیشرفت
و تخریب هم‌زمان رخ می‌دهند.

بنیاد آرنولدو پومودورو در میلان از سال ۱۹۹۵ تا امروز میراث او را مستندسازی
و پژوهش‌های مرتبط با مجسمه‌سازی معاصر را پشتیبانی می‌کند. آثارش
در موزه‌های گوناگونی، مومای نیویورک و بینال ونیز به نمایش درآمده‌اند
و منتقدان او را از چهره‌های ماندگار مجسمه‌سازی قرن بیستم می‌دانند؛ هنرمندی
که درون فلز به دنبال آشکار کردن روح زمانه بود.

تطابق با زبان هنری پومودورو

پومودورو غالباً با برنز یا فلز پرداخت‌شده کار می‌کرد که سطحش براق
و صیقلی است و در عین حال داخل ساختار آن با «شکاف» یا «فرورفتگی»‌هایی
مواجه هستیم که فرم صنعتی یا مکانیکی را آشکار می‌سازد. به‌عنوان مثال،
در اثر (Constructed Cylinder) نیز چنین ویژگی‌ای دیده می‌شود: سطح صاف،
ولی بخش‌هایی که باز شده‌اند تا «سخت‌افزار» درونی را نشان دهند. در برخی
از آثار «برج‌مانند» پومودورو مثل (Novecento) فرم مخروطی یا ستون بسیار بلند
برای نمایش زمان، تاریخ و فناوری مورد استفاده قرار گرفته است.

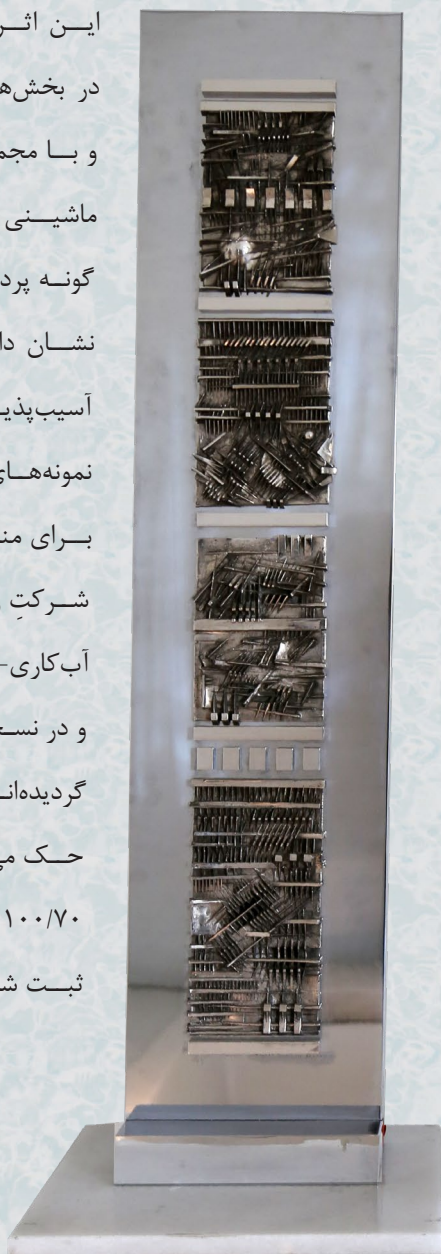
ضمن اینکه، این اثر «سُتله» یا مجسمه عمودی است و با مجسمه‌های کوچک‌تر
یا نسخه‌های محدود این هنرمند مطابقت دارد مثلاً موردی که با عنوان
«Stele-object silver plated» در سال ۱۹۸۶ برای شرکت Siemens ساخته شده است.

اثر ارائه‌شده نسخه‌ای محدود از مجسمه عمودی فلزی هنرمند ایتالیایی
آرنولدو پومودورو است که در سال... (۱۹۸۶م) تحت عنوان «سُتله فلزی نقره-

پردازش شده» تولید شده است. این اثر با سطحی براق و صیقلی، فرم برج مانند را به کار گرفته و در بخش‌هایی ساختار درونی و بخش‌هایی از فرم شکافته یا تراشیده شده را به نمایش می‌گذارد. زبانی که پومودورو بارها در آثارش به کار برده بود: ترکیب نظم هندسی با درون‌های آشکار و پیچیده. این ترکیب نمادین، اشاره به دیالکتیک ظاهر کامل و فناوری نوین با درون شکننده و پُر از انرژی دارد.

آرنالدو پومودورو در آثارش بارها به زبان ترکیب فرم هندسی بیرونی و ساختار درونی پیچیده پرداخته است؛ مجموعه «Stele» نمونه‌ای فشرده از همین منطق است که در قالب ستون‌های عمودی و باریک ارائه می‌شود. فرم استل مانند این اثر، سطحی صیقلی و براق دارد که در بخش‌هایی شکافته یا برجسته می‌شود و با مجموعه‌ای از اجزای هندسی کوچک و ماشینی درون حجم را آشکار می‌سازد؛ این گونه پرداخت نمادگرایانه تلاش پومودورو برای نشان دادن هم‌زمانی پیشرفت تکنولوژی و آسیب‌پذیری تمدن را بازتاب می‌دهد.

نمونه‌های «Stele» که به ویژه در سال ۱۹۸۶ برای مناسبت‌هایی مانند نشست مطبوعاتی شرکت زیمنس تولید شدند، معمولاً از برنز آب‌کاری‌شده یا نقره‌پردازش شده ساخته شده و در نسخه‌ای محدود (مثلاً ادیشن ۱۰۰) عرضه گردیده‌اند؛ دورادور پایه امضاء و شماره نسخه حک می‌شود (نمونه‌هایی با اعداد ۱۰۰/۲۳، ۱۰۰/۷۰ و نظایر آن در فهرست‌ها و گالری‌ها ثبت شده‌اند).

آرنولدو پومودورو در یادداشتی بر بدنه ی اثر اظهار داشته که: "با خرسندی، نمونه هنرمندانه از ستون نقره خود را از میان مجموعه ی شخصی ام به مجموعه عالیجناب سفیر اردشیر زاهدی تقدیم می کنم؛ میلان ۱۹۷۵"

محل نگهداری: موزه کوشک احمدشاهی-

مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران

گردآوری: مریم فیضیاب شهریوری

عکاس: کریم صباغی

هر موزه یک اثر

از مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران

گرامافون زنیث، یادگار

عصر طلایی صدا

در قلب مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران، یکی از مهم‌ترین بناهای میراث ملی و تاریخی ایران، اثری از عصر طلایی فناوری صوت به چشم می‌خورد گرامافون «Zenith Custom Super Phonic» این دستگاه، که در موزه کوشک احمدشاهی نگهداری می‌شود، نمونه‌ای شاخص از پیشرفت فنی و زیبایی‌شناسی صنعتی دهه ۱۹۵۰ میلادی است و نه تنها به عنوان یک وسیله بازتولید صدا، بلکه به عنوان نمادی از تحول فرهنگ شنیداری در قرن بیستم ارزشمند است. کوشک احمدشاهی، بخشی از مجموعه گسترده نیاوران، خود نهادی فرهنگی و تاریخی است که از دوره پهلوی دوم به عنوان فضایی برای پذیرایی و زندگی سلطنتی استفاده می‌شد. امروز، این فضا به عنوان موزه‌ای معتبر، شاهدهی بر تعامل ایران با فناوری‌های جهانی و سلیقه معاصر آن دوره است. حضور گرامافون Zenith در این مجموعه، نه یک اتفاق تصادفی، بلکه بازتابی از تمایل به داشتن آخرین دستاوردهای فناوری خانگی آن زمان است.

این گرامافون، از محصولات شرکت Zenith Radio Corporation است که در سال ۱۹۱۸ در شیکاگو، ایالات متحده، تأسیس شد و به یکی از پیشگامان صنعت رادیو و تجهیزات صوتی تبدیل گشت.

Zenith با معرفی نوآوری هایی همچون رادیوهای قابل حمل، رادیوهای خودرویی و بعدها تلویزیون های رنگی، نقش برجسته ای در شکل گیری فرهنگ مصرف الکترونیک در جهان داشت. در اواخر دهه ۱۹۴۰، مهندسان این شرکت فناوری Cobra Cartridge را توسعه دادند؛ سیستمی انقلابی در طراحی سوزن و بازوی صوتی (Tonearm) که باعث افزایش چشمگیر کیفیت صدا و وضوح پخش موسیقی شد. این فناوری بعدها پایه ای محکم برای تولید مدل های پیشرفته ای مانند Custom Super Phonic فراهم کرد.

مدل موجود در مجموعه نیوران، نمونه ای از تولیدات دهه ۱۹۵۰ میلادی است و با بدنه ای از چوب طبیعی (احتمالاً گردو یا بلوط آمریکایی)، ظاهری لوکس و متقارن دارد که منعکس کننده سلیقه طراحی صنعتی آن دوران - تلفیق سادگی، ارگونومی و زیبایی - است. این دستگاه مجهز به سیستم پخش Cobra Tonearm، آمپلی فایر لامپی (Tube Amplifier) و بلندگوهای داخلی با ساختار استریوی اولیه است که در کنار یکدیگر، تجربه ای غنی و گرم از شنیدن موسیقی را فراهم می کنند. صفحه گردان آن قادر به پخش صفحه های گرامافونی با سرعت های ۳۳ ۱/۳، ۴۵ و ۷۸ دور در دقیقه است و دو کنترل فیزیکی در پیش روی دستگاه برای تنظیم شدت صدا و تُن (Tone) تعبیه شده است. این ویژگی ها، در کنار طراحی انسان محور، نشان از توجه ویژه به تجربه کاربری دارد.

گرامافون های سری Super Phonic در زمان خود، فراتر از یک وسیله الکترونیکی بودند؛ آن ها نماد تلفیق هنر و فناوری بودند. صدای لامپی، گرم و نزدیک به اجرای

زنده، و ظاهری شبیه به یک اثر هنری، این دستگاه را به بخشی از دکوراسیون خانه‌های متمدن تبدیل کرده بود.

نگهداری این گرامافون در کوشک احمدشاهی، ضمن نشان دادن تمایل به داشتن فناوری‌های پیشرفته، فرصتی ارزشمند برای بازخوانی سیر تحول ابزارهای صوتی و درک جایگاه صدا در فرهنگ مادی قرن بیستم فراهم می‌کند. این اثر، یادآوری است از روزهایی که گوش دادن به موسیقی، یک مراسم خانوادگی بود و یک دستگاه چوبی زیبا، مرکز توجه خانه محسوب می‌شد.

امروز، این گرامافون نه تنها به عنوان یک یادگار فناوری قدیمی، بلکه به عنوان سندی زنده از تعامل ایران با فرهنگ جهانی معاصر در مجموعه نیاوران حضور دارد.

یادداشت های تخصصی

چکیده

این مقاله به ارائه یافته‌های جدید درباره مدرسه اختصاصی نیاوران (مدرسه پهلوی) می‌پردازد که در سال‌های اخیر از طریق اسناد آرشیوی در مرکز اسناد مجموعه فرهنگی - تاریخی نیاوران مورد بررسی قرار گرفت. مطالعات نشان می‌دهد این مؤسسه آموزشی در سال ۱۹۶۴ میلادی (۱۳۴۲ شمسی) تأسیس شده که با سند انگلیسی یافت شده تأیید می‌گردد. البته گزارش موجود در روزنامه اطلاعات شماره ۱۴۷۴۱ روز سه شنبه سوم تیرماه سال ۱۳۵۴ تاریخ آغاز به فعالیت مدرسه را سال ۱۳۴۵ نشان می‌دهد.

این مقاله با تحلیل اسنادی از جمله لیست معلمان، سند پرداخت‌های مالی معلمان و سایر اسناد مرتبط، تلاش می‌کند تاریخچه دقیق‌تری از فعالیت این مدرسه ارائه دهد.

یافته‌ها نشان می‌دهند این مدرسه نه تنها برای فرزندان خاندان سلطنتی، بلکه برای خانواده‌های نزدیک به دربار نیز فضای آموزشی ایجاد کرده بود. با این حال، برخی اطلاعات کلیدی همچنان نیازمند تحقیقات بیشتری است. این پژوهش نشان می‌دهد مدرسه پهلوی نیاوران بخشی جدایی‌ناپذیر از سیاست‌های آموزشی خاندان پهلوی بوده و نقش مهمی در شکل‌گیری نسل آینده پادشاهان و مدیران بعدی ایران ایفا می‌کرده است.

کلمات کلیدی: مدرسه پهلوی، کاخ نیاوران، آموزش درباری، اسناد آرشیوی و میراث فرهنگی

یادداشت‌های تخصصی

مدرسه اختصاصی نیاوران (۱):
بررسی اسناد جدید
و بازخوانی تاریخچه
آموزشی کاخ‌های سلطنتی

زرین مجیدی

معصومه بهرامیان

مقدمه

مدرسه مخصوص نیاوران، که در متون تاریخی گاهی به عنوان «مدرسه اختصاصی پهلوی» یا «مدرسه ولیعهد در کاخ نیاوران» شناخته شده، یکی از بخش‌های کمتر مطالعه شده از مجموعه کاخ‌های سلطنتی ایران است. این مؤسسه آموزشی در دهه‌های ۱۳۴۰-۱۳۵۰ خورشیدی به عنوان فضایی آموزشی ویژه برای فرزندان خاندان سلطنتی و برخی خانواده‌های نزدیک به دربار تأسیس شد. تاکنون اطلاعات درباره این مدرسه عمدتاً بر اساس گزارش‌های شفاهی و منابع غیررسمی بوده، با این حال در سال‌های اخیر، مرکز اسناد مجموعه فرهنگی - تاریخی نیاوران توانسته اسناد جدیدی را بررسی کند که روشنی بیشتری بر تاریخچه این مدرسه می‌افکند. این مقاله به بررسی این اسناد جدید و تحلیل آنها می‌پردازد و سعی دارد پاسخ‌های دقیق‌تری را برای پرسش‌های تاریخی درباره این مدرسه ارائه دهد.

روش‌شناسی پژوهش

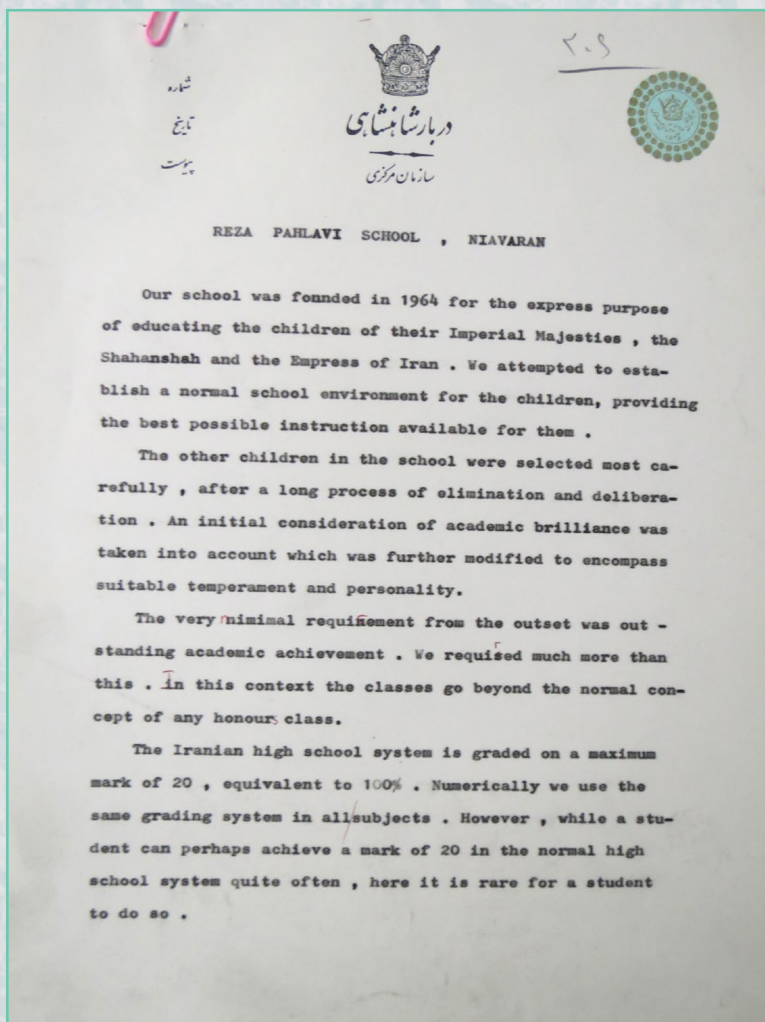
این پژوهش با استفاده از روش تاریخ‌نگاری مبتنی بر اسناد انجام شده است. تیم پژوهش و تحقیقاتی مجموعه فرهنگی و تاریخی نیاوران با همکاری مرکز اسناد این مجموعه در راستای دستور کار تعیین شده از طرف مدیریت مجموعه فرهنگی و تاریخی نیاوران در سال اخیر، فرآیند جستجو و بررسی اسناد آرشیوی مربوط به مدرسه نیاوران را آغاز کرد. این جستجو شامل بررسی اسناد موجود در بایگانی‌های داخلی مجموعه نیاوران، آرشیو روزنامه‌های دوره پهلوی و اسناد سازمان‌های آموزشی آن زمان بوده است. در این فرآیند، چندین سند کلیدی بررسی شده که اطلاعات جدیدی را درباره تاریخ تأسیس، ساختار آموزشی و افراد مرتبط با این مدرسه ارائه می‌دهند. این اسناد شامل سند انگلیسی تاریخ تأسیس، لیست معلمان، گزارش روزنامه‌ای از سال ۱۳۵۴، سند پرداخت‌های مالی معلمان و سایر اسناد مرتبط است.

یافته‌های جدید از اسناد آرشیوی

تاریخ تأسیس و سند انگلیسی:

یکی از مهم‌ترین یافته‌های جدید، سند انگلیسی است که تاریخ تأسیس مدرسه را سال ۱۹۶۴ میلادی (۱۳۴۲ شمسی) نشان می‌دهد (تصویر شماره ۱). این سند در بخش بایگانی داخلی مجموعه نیاوران وجود داشته و به تأسیس مدرسه پهلوی در سال ۱۹۶۴ اشاره کرده، که این تاریخ زودتر از آنچه در منابع عمومی ذکر شده، می‌باشد.

در این سند تأکید شده: مدرسه اختصاصی نیاوران با هدف ایجاد فضای آموزشی مجزا و امن برای فرزندان خاندان سلطنتی تأسیس گردیده است. این یافته با گزارش‌های قبلی که تاریخ تأسیس را به دهه ۱۳۴۰ یا ۱۳۵۰ شمسی نسبت می‌دادند، متفاوت بوده و نشان می‌دهد این مدرسه از سال‌های پیش‌تر ایجاد شده است.

تصویر شماره ۱: سند انگلیسی که تاریخ تأسیس مدرسه را سال ۱۹۶۴ میلادی (۱۳۴۲ شمسی) نشان می‌دهد. | مرکز اسناد مجموعه فرهنگی-تاریخی نیاوران / شماره ۱۰۷ |

لیست معلمان و سند پرداخت‌های مالی

در میان اسناد بررسی‌شده، لیستی از معلمان مدرسه نیاوران وجود دارد که نام، تخصص و سوابق تحصیلی آن‌ها را نشان می‌دهد (تصویر شماره ۲). بر اساس این لیست، معلمان مدرسه عمدتاً دارای مدارک تحصیلی بالا از دانشگاه‌های داخلی و خارجی بوده‌اند (تصویر شماره ۴۳). جالب توجه است که برخی از معلمان دارای مدرک تحصیلی از دانشگاه‌های آمریکا و بریتانیا یا تبعه کشورهای اروپایی بوده‌اند که نشان‌دهنده تلاش برای جذب نیروی انسانی با استانداردهای بین‌المللی است (تصویر شماره ۵).

همچنین، سند پرداخت های مالی معلمان نشان می دهد حقوق و مزایای معلمان مدرسه نیاوران متفاوت تر از حقوق و مزایای معلمان مدارس دولتی آن زمان بوده که این امر احتمالاً برای جذب معلمان برجسته انجام شده و شکاف تحصیلی بین مردم عادی و خاندان سلطنتی کاملاً مشهود بوده است (تصویر شماره ۷۰).

۱۱۶ ش ۲۵

مدرسه اختصاصی کاج نیاوران

جناب آقای مناسی

لیست معلمان مدرسه اختصاصی رضا پهلوی

به شرح زیر می باشد *

۱- خانم هلن نیرومند راد	۱۲- آقای حسن جلیلی نین زاده
۲- خانم رساله اعلی	۱۳- آقای سعید خدیری
۳- خانم فروغ رضا	۱۴- آقای حسین دانشفر
۴- خانم زاله منشی زاده	۱۵- آقای امان اله احسانی
۵- خانم فیروزه یاحسی	۱۶- آقای حسن انوری
۶- خانم کریم کریم کاسک	۱۷- آقای صالح حبیبی
۷- خانم زین کاسک	۱۸- آقای اسفندیار ستاری
۸- خانم مهسا قادری	۱۹- آقای امین احراری نرد
۹- آقای مهدی نصاری زاده	۲۰- آقای منوچهر صانعی
۱۰- آقای بداله کبابی	۲۱- آقای خسرو قاضی تهرانی
۱۱- آقای محمد هادی زرگر رضائی	۲۲- آقای زینل گانتیه

با تقدیم احترام
مدیر مدرسه

تصویر شماره ۴: لیستی از معلمان مدرسه نیاوران که نام، تخصص و سوابق تحصیلی آن ها را نشان می دهد | مرکز اسناد مجموعه فرهنگی-تاریخی نیاوران / شماره ۲۲

شماره: _____
تاریخ: _____
پست: _____

دربار شاهی
مدرسه اختصاصی کاج نیاوران

۸- آقای پروچیم	مسی پخن
۹- آقای رازنی	مسی پخن
۱۰- آقای تشکری	اسفندیار پخن
۱۱- آقای قزل ایاغ	مسی پخن

با تقدیم احترام
مدیر مدرسه

۶۹۶
۱۵ خرداد ۱۳۵۶
ت

دربار شاهی
مدرسه اختصاصی کاج نیاوران

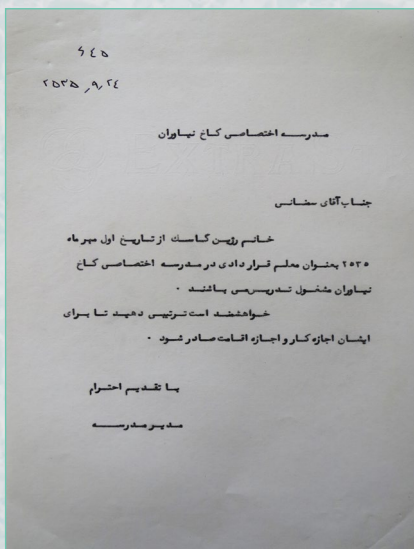
جناب آقای پروفسور صفیان ریاست محترم دانشگاه ملی ایران

بدینوسیله از برگزاری جلسات آربابگاه در محل پخن نهضت دانشگاه علم که مورد توجه والا حضرت ولا پند و همکاران ایشان قرار گرفته تشکر می گردد *

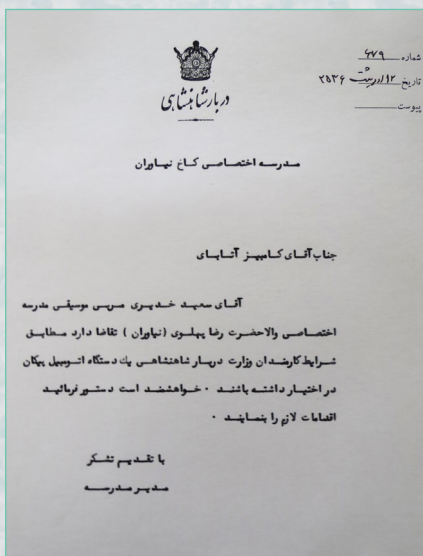
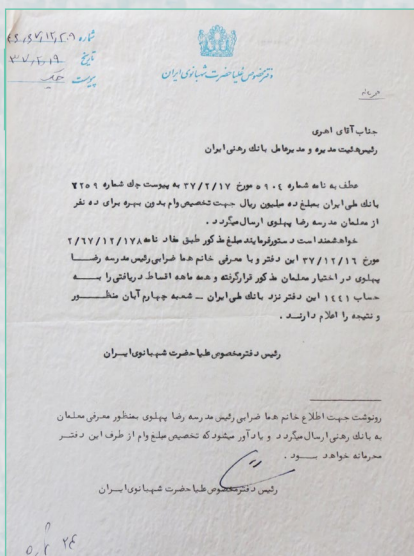
لذا مراتب اشدان دانش آموزان و دبیران مدرسه اختصاصی را به آگاهان مشروح زیر که در تشکیل و حسن جریان این جلسه همکاری داشته اند ابلاغ فرمائید *

۱- آقای دکتر اسماعیل بهگی	سرپرست دانشگاه علم
۲- آقای دکتر مرتضی پخن نهضت	سرپرست پخن نهضت
۳- آقای منطوری	سرپرست امور دانشجویی
۴- آقای دکتر میر تقی میر	استاد پخن
۵- آقای دکتر تحسینی	استاد پخن
۶- آقای دکتر کاظمی	استاد پخن
۷- آقای دکتر احمدی رشتی	استاد پخن

تصویر شماره ۳ و ۴: تحصیلات معلمان مدرسه که دارای مدارج تحصیلی بالا از دانشگاه های داخلی و خارجی بوده اند | مرکز اسناد مجموعه فرهنگی-تاریخی نیاوران / شماره ۱۰۳ و ۱۰۴

تصویر شماره ۵: برخی از معلمان دارای مدرک تحصیلی از دانشگاه‌های آمریکا و بریتانیا یا تبعه کشورهای اروپایی | مرکز اسناد مجموعه فرهنگی-تاریخی نیاوران / شماره ۳۰

تصویر شماره ۷۰۶: حقوق و مزایای معلمان مدرسه نیاوران متفاوت تر از معلمان مدارس دولتی آن زمان بوده است | مرکز اسناد مجموعه فرهنگی-تاریخی نیاوران / شماره ۷۹ و ۱۱۴

گزارش مدرسه اختصاصی در روزنامه اطلاعات سال ۱۳۵۴

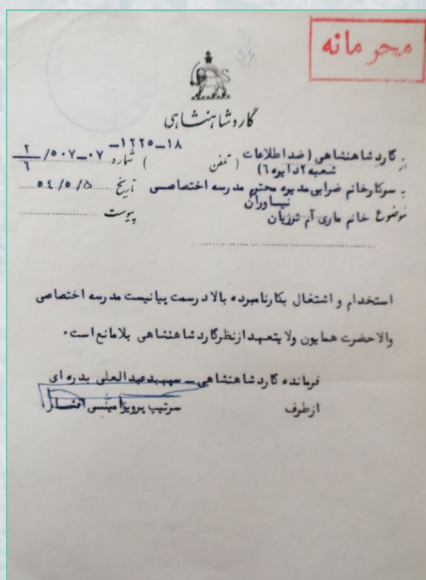
یکی از مهم‌ترین اسناد بررسی شده، گزارشی می باشد که در روزنامه اطلاعات دوره پهلوی در تاریخ سه شنبه ۳ تیر ماه سال ۱۳۵۴ شماره ۱۴۷۴۱ چاپ شده است. در این روزنامه گزارشی از فعالیت مدرسه ارائه شده که به طور دقیق به فعالیت‌های آموزشی مدرسه نیاوران اشاره کرده و برنامه درسی آنجا را توصیف می‌کند. بر اساس این گزارش، مدرسه نیاوران علاوه بر درس های عادی مدارس، درس های تخصصی مانند زبان های خارجی (انگلیسی، فرانسه و عربی)، تدریس موسیقی و آداب و رسوم درباری را نیز آموزش می‌دادند. این گزارش همچنین به فضای آموزشی امن "همراه با تفریح" اشاره می‌کند که برای کودکان فراهم شده بود (تصویر شماره ۸).

مدیر مدرسه

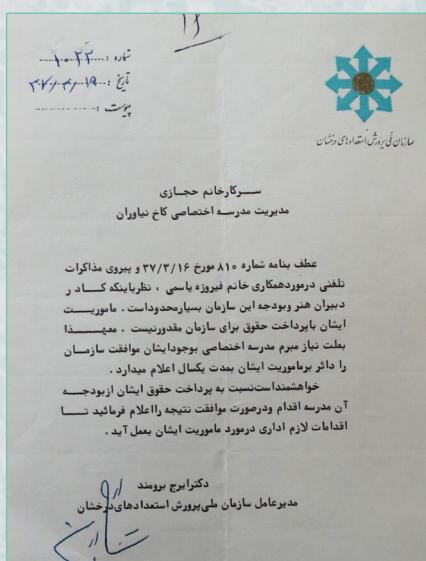
در میان اسناد بررسی شده، نام مدیر مدرسه نیز ذکر شده است، اما متأسفانه سوابق کامل او در اسناد موجود نیست. بر اساس اسناد متعددی، نام مدیر مدرسه "هما ضرابی" (تصویر شماره ۹) بوده و در برخی اسناد نیز با نام خانوادگی همسرش "خسروشاهی" خطاب شده است (تصویر شماره ۱۰).

هما ضرابی علاوه بر مدیریت مدرسه، مسئولیت نظارت بر برنامه درسی و انتخاب معلمان را نیز بر عهده داشته است.

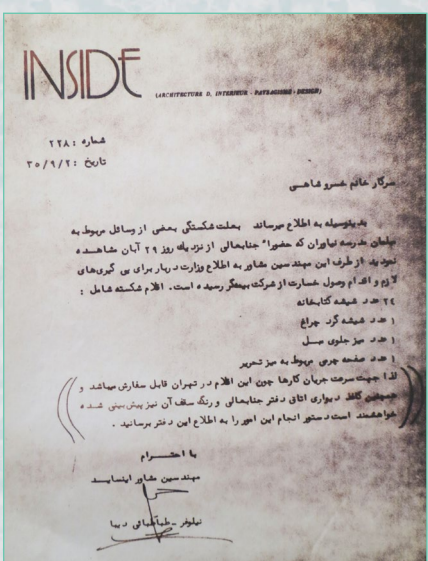
علاوه بر هما ضرابی، نام خانم حجازی نیز در اسناد به عنوان مدیر مدرسه اختصاصی آمده شده است (تصویر شماره ۱۱).

تصویر شماره ۹: نامه ای خطاب به مدیر مدرسه "هما ضرابی" | مرکز اسناد مجموعه فرهنگی-تاریخی نیاوران / شماره ۱۵۰

تصویر شماره ۱۱: نامه ای خطاب به مدیر مدرسه خانم حجازی | مرکز اسناد مجموعه فرهنگی-تاریخی نیاوران / شماره ۲۲۱

تصویر شماره ۱۰: در برخی اسناد از نام خانوادگی همسرهما ضرابی "خسروشاهی" استفاده شده است | مرکز اسناد مجموعه فرهنگی-تاریخی نیاوران / شماره ۲۲

|عکس یادگاری پایان سال تحصیلی دانش آموزان مدرسه اختصاصی نیاوران به همراه مدیر مدرسه هما ضرابی (وسط)،
معلمین مدرسه: ژوئل فونت (سمت چپ) /تصاویر از مرکز اسناد مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران|

|دانش آموزان مدرسه اختصاصی نیاوران در سالن غذاخوری مدرسه به وقت صرف ناهار|
|تصاویر از مرکز اسناد مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران|

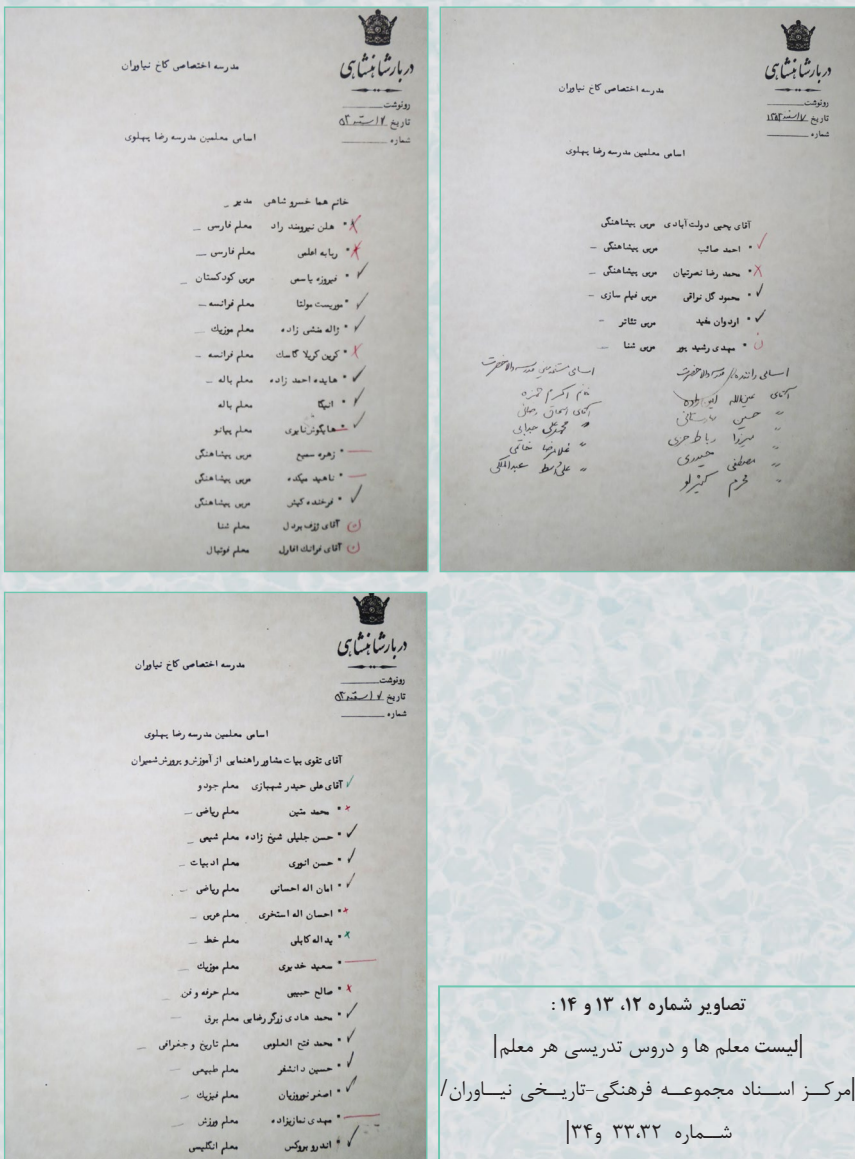
|عکس یادگاری دانش آموزان مدرسه اختصاصی نیاوران به همراه هما ضرابی (نفر اول سمت راست) و معلمین مدرسه
در ضلع غربی کاخ اختصاصی نیاوران/تصاویر از مرکز اسناد مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران|

دروس تدریس شده

بر اساس اسناد بررسی شده، دروس اصلی تدریس شده در مدرسه نیاوران شامل موارد زیر بوده است:

- دروس عمومی: فارسی، ریاضی، علوم طبیعی، جغرافیا و تاریخ
 - دروس تخصصی: زبان انگلیسی، زبان فرانسه، زبان عربی، موسیقی و آموزش آداب و رسوم درباری
 - دروس عملی: هنر، ورزش و کارهای دستی
- بر اساس یکی از اسناد، روش تدریس در این مدرسه بر ایجاد فضای امن و "همراه تفریح" برای کودکان تأکید داشته است و معلمان برای کار در آن کلاس‌ها آموزش‌های ویژه‌ای در زمینه مدیریت کلاس و پیگیری جنبه‌های روان‌شناختی دانش‌آموزان می‌دیده‌اند (تصویر شماره ۱۴، ۱۳، ۱۲).

دانش آموزان

بر اساس اسناد بررسی شده، دانش آموزان مدرسه نیاوران عمدتاً از فرزندان خاندان سلطنتی و خانواده‌های نزدیک به دربار بوده‌اند. اسامی رضا، فرحناز، لیلا و علیرضا پهلوی به عنوان دانش آموزان اصلی مدرسه ذکر شده است [۱-۴].

نام دانش آموزان دیگری نیز در اسناد موجود می باشد که احتمالاً مربوط به فرزندان خانواده‌های نزدیک به دربار است. تعداد دقیق دانش آموزان در هر سال تحصیلی در اسناد موجود مشخص نیست و بر اساس گزارش روزنامه اطلاعات در سال ۱۳۵۴ مدرسه ۶۵ نفر دانش آموز داشته، و بر اساس سندی در سال ۲۵۳۵ تعداد دانش آموزان ۳۶ نفر ذکر شده است (تصویر شماره ۱۵).

شماره ۵۷۰ تاریخ ۲۵/۳/۵۳ پست دربار شاهی سازمان مرکزی مدرسه اختصاصی کاخ نیاوران		
تیمسار فرماندهی گارد شاهی (خدا اطلاعات)		
دایره شش		
اساس دبیران مدرسه رضا پهلوی (نیاوران) بشن زیر است *		
۱- آزاده جزئی	۲- مه کایه دانی	۳- سانه مهاجری
۴- انزابیل داور پناه	۵- فیروزه فاطمی	۶- مریم خسرو شاهی
۷- کامبیز میرحاجدی	۸- افشین قدسی	۹- نامدار صالح
۱۰- تهرج بختیاری	۱۱- محمد ستوده	۱۲- فریدون سرداری
۱۳- مهرداد نمازی	۱۴- تیمور شیرینلو مطلق	۱۵- محمود معاون
۱۶- نادر معتمدی	۱۷- کریم صدر	۱۸- علی درگاهی
۱۹- نیلوفر اندریا	۲۰- بیتا اسکندری	۲۱- مریم بزرگمهر
۲۲- مرجان ذوالفقاری	۲۳- نیتا زاهدی مقدم	۲۴- ناتالی مهاجری
۲۵- ترسا هاشمی	۲۶- امیر یزدان پناه	۲۷- منصور هنجش
۲۸- هوشیار مدنی	۲۹- کیوان کریمی	۳۰- نادر امری
۳۱- والاحسنت مریم پهلوی	۳۲- اصنام خاوری	۳۳- نیکو صفاری
۳۴- رویا هنجش	۳۵- مریم امری	۳۶- مریم شیرینلو مطلق

تصویر شماره ۱۵:
اسامی دانش آموزان مدرسه اختصاصی کاخ نیاوران | مرکز اسناد مجموعه فرهنگی-تاریخی نیاوران / شماره ۱۸ |

فرحناز پهلوی و همکلاسی هایش از جمله ناتالی مهاجری در صف کلاس مدرسه اختصاصی نیاوران | تصاویر از مرکز اسناد مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران |

تغییر کاربری پس از انقلاب

پس از انقلاب ۱۳۵۷، کاربری ساختمان مدرسه تغییر یافت. بر اساس اسناد موجود، از اواخر دهه ۱۳۶۰، ساختمان به "مرکز آموزش عالی میراث فرهنگی" تغییر کاربری داد. در جریان این تغییر کاربری، تلاش‌هایی برای حفظ "شکل تاریخی داخلی مدرسه" انجام شده است. بر اساس یکی از اسناد، تخته‌سیاه‌ها، کمد‌ها و برخی از ابزار آموزشی قدیمی حفظ شده‌اند تا از ارزش تاریخی ساختمان کاسته نشود (تصویر شماره ۱۶ و ۱۷).

| تصویر شماره ۱۶: نمایی از مدرسه اختصاصی نیاوران / دوره پهلوی |
| مرکز اسناد مجموعه فرهنگی-تاریخی نیاوران / شماره ۱ |

| تصویر شماره ۱۷: تغییر کاربری مدرسه پهلوی / بخش اداری مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران |
| تاریخ عکس ۱۴۰۴ |

بحث و تحلیل

یافته‌های جدید نشان می‌دهد که مدرسه نیاوران بخشی جدایی‌ناپذیر از سیاست‌های آموزشی خاندان پهلوی بوده است. تأسیس این مدرسه نشان می‌دهد که این اقدام از سال‌های اولیه حکومت محمدرضا شاه پهلوی آغاز شده و نشان‌دهنده توجه ویژه به آموزش فرزندان خاندان سلطنتی است. استفاده از معلمان با مدارک تحصیلی بالا و برنامه درسی گسترده نشان‌دهنده تلاش برای ایجاد استانداردهای آموزشی بالا می‌باشد. یکی از جنبه‌های جالب توجه، تأکید بر ایجاد فضای آموزشی امن و "همراه‌بافت‌ریح" است که نشان‌دهنده رویکرد مدرن به آموزش کودکان در آن زمان بوده است. این رویکرد با سیستم‌های سنتی آموزشی آن زمان تفاوت قابل توجهی داشته است.

دیگر نکته حائز اهمیت اختلاف در تاریخ تأسیس مدرسه است. با توجه به سند انگلیسی بررسی شده در مرکز اسناد، این مدرسه در سال ۱۹۶۴ میلادی (۱۳۴۲ شمسی) تأسیس شد. از طرفی در روزنامه اطلاعات- دوره پهلوی که در تاریخ سه شنبه ۳ تیر ماه سال ۱۳۵۴ شماره ۱۴۷۴۱ به چاپ رسید، تاریخ تأسیس مدرسه سال ۱۳۴۵ عنوان شده است. به گفته دکتر شهرود امیر انتخابی مدیر مجموعه فرهنگی-تاریخی نیاوران، سال ۱۳۴۵ که تاریخ تأسیس مدرسه پهلوی آورده شده به تاریخ تولد شاهزاده رضا پهلوی (ولیعهد) که سال ۱۳۳۹ است و در سال ۱۳۴۵ سنش شش سال بوده بیشتر به واقعیت نزدیک است. همچنین انتخابی تأکید دارد سند انگلیسی بررسی شده به دلیل این که تاریخ و مهر و امضا ندارد می‌توانسته یک پیش‌نویس اداری باشد که در اسناد سلطنتی ثبت و ضبط شده است.

از طرفی دکتر مجید مختاری مسئول مرکز پژوهش مجموعه فرهنگی و تاریخی نیاوران به این نکته اشاره دارد که گزارش روزنامه می‌تواند جنبه ژورنالیستی داشته باشد و تاریخ ذکر شده در آن چون به ۹ سال قبل اشاره دارد و تاریخ دقیق ذکر نشده ظاهراً یک تاریخ حدودی بدون سند ذکر شده و نمی‌تواند اعتبار دقیقی بر تاریخ تأسیس مدرسه باشد به خصوص زمانی که یک سند انگلیسی سلطنتی در مرکز اسناد موجود است. دیدگاه احمد آجورلو، محقق تاریخ مرکز پژوهش مجموعه فرهنگی-تاریخی نیاوران هر دو تفسیر را می‌پذیرد وی معتقد است فعالیت مدرسه بایستی مطابق نظر امیرانتخابی، مدیر مجموعه و گزارش روزنامه اطلاعات در شش یا هفت سالگی رضا پهلوی (ولیعهد)

در سال تحصیلی ۱۳۵۵-۱۳۵۶ شروع شده باشد ولی احتمالاً فرایند تأسیس و ساخت مدرسه به سال ۱۳۴۲ و به قبل باز می‌گردد و سند انگلیسی بررسی شده میتواند یک بیانییه تأسیس در زمان کلنگ زنی یا احداث ساختمان باشد که دورنمای فعالیت مدرسه را نشان میدهد البته از نظر مختاری این نکته نیز وجود دارد که افعال به کار رفته در متن انگلیسی نشان میدهد مدرسه در سال ۱۹۶۴ میلادی (۱۳۴۲ شمسی) تأسیس شده بوده ولی نداشتن مهر و امضا سند با این که در اسناد سلطنتی دوره پهلوی مرسوم است ولی همانگونه که انتخابی تأکید دارد از اعتبار سند می‌کاهد با توجه به نظرات مختلفی در خصوص تاریخ تأسیس و فعالیت مدرسه وجود دارد به نظر میرسد بایستی منتظر بررسی اسناد جدید تاریخی برای رفع این ابهام ماند.

|فرحناز پهلوی در کلاس درس مدرسه اختصاصی نیاوران|
|تصاویر از مرکز اسناد مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران|

نتیجه گیری

اسناد جدید بررسی شده در مرکز اسناد مجموعه فرهنگی-تاریخی نیاوران روشنی بیشتری بر تاریخچه مدرسه پهلوی ایجاد کرده است. این اسناد نشان می‌دهند این مدرسه در سال ۱۳۴۲ تا ۱۳۴۵ تأسیس و شروع به فعالیت داشته و دارای برنامه درسی گسترده و معلمان با مدارک تحصیلی بالا بوده است. با این حال، برخی اطلاعات کلیدی همچون تاریخ دقیق تأسیس نیازمند تحقیقات بیشتری می‌باشد؛ از جمله سوابق کامل مدیر مدرسه، تعداد دقیق دانش‌آموزان در هر دوره و فهرست دقیق کتاب‌های درسی.

برای تکمیل این اطلاعات، نیاز به کنکاش بیشتر اسناد آرشیوی و احتمالاً مصاحبه با افرادی است که در آن زمان با این مدرسه ارتباط داشته‌اند. این پژوهش نشان می‌دهد مدرسه نیاوران نه تنها یک مؤسسه آموزشی برای فرزندان خاندان سلطنتی بوده، بلکه بخشی از سیاست‌های آموزشی گسترده‌تر خاندان پهلوی در جهت ایجاد نسل آینده ایران بوده است.

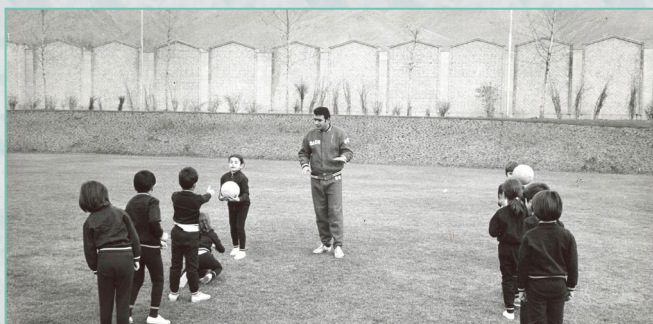
|عکس یادگاری پایان سال تحصیلی مدرسه اختصاصی نیاوران رضا پهلوی و همکلاسی هایش|
 (احتمالاً: آزاده جزئی، مسعود معاون، نامدار صالح، مهرداد نمازی، نادر اهری، نادر معتمدی، ایزابل داورپناه، رضا پهلوی)
 |تصاویر از مرکز اسناد مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران|

کارگاه درس حرفه و فن مدرسه اختصاصی نیاوران |
تصاویر از مرکز اسناد مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران |

علیرضا پهلوی و همکلاسی هایش هنگام یادگیری درس موسیقی مدرسه اختصاصی نیاوران |
تصاویر از مرکز اسناد مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران |

کلاس ورزش مدرسه اختصاصی نیاوران |
تصاویر از مرکز اسناد مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران |